

Hiprus

Nauəuə iətəm kəmətei tuvən kəm nətəm Isrel

Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u Hiprus

? Pəh təmətei nauəuə u? Kitah kotəruru məmə pəh təmətei nauəuə u. Iətəm təmətei nauəuə u təməsəniən nərgin e nauəuə. Iətəm təmətei təməsehian Iesu Kristo. Mətəu təmətəu Nanusiən Təuvir o nətəmimi pişin pişin min nətəm kəmoteruh Iesu. Kəni iətəmi u, in təhrun nəghatiən rəha Oltestimin, mine nolian rəha nətəm Isrel aupən. Kəmə təhro Panəpəs uə Apolos kəti təmətei nauəuə u mətəu-inu ilau kuəhrun natimnati min əha. Kəni ilau kuepət e niməfaki. Nətəmimi nəuvein, nikilah təhti məmə Pol təmətei, mətəu nikitah təsəhtiən lanəha mətəu-inu e letə tepət rəha Pol, təmələhu=pən nərgin, mətəu nərgin tikə e nauəuə u.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Təmətei nauəuə u kəm nətəm Isrel nətəm kəutəhatətə e Kristo Iesu, mətəu nəmə təhro nəuvein kəmohtəlig=pən nəuветin e nolian rəha nitəu-pəniən Lou rəha Mosis. Nəmə təhro ilah kəsotəhrun vivian nəukəti Nanusiən Təuvir.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? E nian əha, nətəm Isrel kautərəkən nətəm Isrel nətəm kəutəhatətə e Iesu Kristo. Nikilah təpəou ohni. Təuvir məmə ilah okotətəu məmə nəhatətəian rəhalah in nīpəhriənian, kəni Iesu in Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa.

Təmətēi nauəuə u o nak? E nian əha nətəmimi nəuvein e niməfaki, nīkilah təhti məmə noliən rəha nītəu-pəniən Lou rəha Mosis e Oltestimin, in ilis tapirəkis noliən rəha nəhatətəiən e Iesu Krīsto. Mətəu noliən mīn lanəha rəha Oltestimin, ilah narmīn mīn əmə rəha natimnati mīn iətəm Iesu otol. Kəmotətēi nauəuə u məmə nətəmimi okoteruh motəhrun məmə Iesu Krīsto in ilis tapirəkis natimnati mīn rəfin, təhmen e iəni mīn, mīne nagelo mīn, mīne Mosis, mīne Eron mīne pris mīn. Noliən rəha nəhatətəiən e Iesu Krīsto in təuvir pīk tapirəkis noliən rəha nītəu-pəniən lou rəha Mosis. Inu, in nīpəhriənīən mətəu-inu natimnati rəfin rəha Oltestimin təmuva mol nīpəhriənīən lan e Iesu Krīsto. Kəni nīmisiən əmə rəhan in təhmen əmə məmə otos rəkis noliən tərah mīn rəha nətəmimi.

Krīsto təmol əpu Uhgīn kəm tah

¹ Aupən ikin, Uhgīn təmətəni* nəghatiən rəhan, mətəu təmətəni asoli əmə kəm tīpitah mīn e iəni mīn e nian tepət mīne e suaru pīsīn pīsīn mīn.

² Mətəu rəueiu əha, kinotevig=pən e naunun nian,† kəni tinətəghati əhruahru kəm tah e Nətīn, iətəm in təməfəri məmə otarmənig e nautə rəfin rəha tatə rəhan.‡ Kəni e Nətīn əha, in təmol natimnati rəfin e nəhue niftəni.§

³ Nəti Uhgīn in nəhagəhagiən rəha nəuviriən mīne nəsanəniən rəha Uhgīn.* In təməru əhruahru əmə rəhan tatə e natimnati rəfin.† In tətəmkərain natimnati rəfin e nəsanəniən rəha nəghatiən

* **1:1** Hip 2:2 † **1:2** 1Pitə 1:20 ‡ **1:2** Sam 2:8 § **1:2** Jon 1:1-3; Kol 1:16 * **1:3** Jon 1:14; 12:41; Aes 6:1-4 † **1:3** Jon 14:9; Fil 2:6-7; Kol 1:15; 2Kor 4:4

rəhan.‡ Nian in təmimis rəkis məmə otafəl rəkis rəhatah noliən tərəh mīn,§ kəni in təməharəg e nəven maru rəha kig, ikīn ima rəha nepətiən mīne nisīaiən, e negəu e neai.*

Nəti Uhgīn u, in ilis tapirəkis nagelo mīn

⁴ Tol lanəha, Uhgīn təməfəri rəkis Nətin u, kəni in ilis tapirəkis nagelo mīn, təhmen=pən məmə nərgīn u iətəm Uhgīn təməfən kəm in, in ilis pik tapirəkis nərgīlah rəfin.†

⁵ Uhgīn təməsəni aginiən kəm agelo kəti rəhan məmə,

“Ik nətik.

Rəueiu inuva rəham tatə əhruahru.”‡

Mətəu in təməghati lanəha kəm Iesu. Kəni Uhgīn təməsəni aginiən kəm agelo kəti məmə,

“Iəu tatə rəham,

kəni ik onəkuva nətik.”

Mətəu in təməghati lanəha kəm Iesu.§

⁶ Mətəu e nian Uhgīn tahli=pa Nətin iətəm təmaupən mair* tuva e nətuəuiniən, kəni in təni məmə,

“Pəh rəhak rəfin nagelo mīn,

nipənəgīlah tek niftəni e nisīaiən, motəni-vivi in.”

‡ **1:3** Kol 1:17 § **1:3** Tait 2:14 * **1:3** Fil 2:5-11; Kol 1:15-18.

† **1:4** Efəs 1:20-21; Fil 2:9 ‡ **1:5** Sam 2:7; Uək 13:33; Hip 5:5; 1Kron

17:13 § **1:5** Mat 3:17 * **1:6** Kətəni məmə in təmaupən mair

mətəu-inu tatos nepətiən mīne nisīaiən lanəha təhmen e iəpəu

iətəm təmaupən mair. Kəni natimnati mīn rəfin, rəhan əmə. Kolosi

1:15 tətəni məmə, “Aupən aupən agīn, nian niftəni mīne neai mīne

natimnati mīn rəfin kəmautohkə əhanəh, mətəu Nətin, in təmaupən

matig rəkis. Kəni tol=pən in, in ilis tətərməniḡ e natimnati mīn rəfin

u.” Sam 89:27; Hip 2:10; Rom 8:29.

7 Nian Uhgîn tətəghati e nagelo mîn, in tətəni məmə,

“Iəu iəmol rəhak nagelo mîn

ilah kotəhmen e nīmətagi iətəm tətən ikin mîn rəfin, matol rəhak uək.

Ilah noluək mîn rəhak, təhmen e nigəm.”†‡

8 Mətəu təmətəghati e Nətîn kəni mətəni məmə,

“Uhgîn, rəham narmənigiən otətətig itulîn, nautun tikə.

Nətarməniḡ maskəlīm neim rəham, kəni rəham narmənigiən in təhruahru aḡin.

9 Ik nəmolkeikei əmə nəhruahruian

kəni mətəməki e nolian ekəu-ekəu mîn.

Tol lanəha, iəu u, rəham əhruahru Uhgîn,

iəu iəmələhu aupən ik, kəni ik ilis e ik mîn nəuvein.

Kəni iəmol=pən kaliku e rəhm-kapə e nisaiəən,

matol nikim tagiən tapirəkis ik mîn nəuvein.”§

10 Kəni Uhgîn tətəni=pinə mîn kəm in məmə,

“Iərməniḡ, e nətuəuinian, ik nəmol natimnati mîn e nəhue niftəni u,

mol in təskasik.

Kəni e nəhlməm aru əmə,

ik nəmol natimnati rəfin iətəm kəutatig e neai.

11 Natimnati mîn rəfin u, ilah okəpanohkə,

ilah okotəuas təhmen e napən iətəm təməmnəmit,

mətəu ik nətatig itulîn əmə.*

12 Ik onəkaiu-aiu ilah,

təhmen əmə məmə iətəmimi təmaiu-aiu rəhan napən.

Ik onəkəuhlin natimnati mîn u,

təhmen e iətəmimi təmītis rəhan napən,

† 1:7 Sam 104:4 ‡ 1:7 Nīmətagi mīne nigəm kəmiəuva nian

Uhgîn təməfa Lou. Hip 2:2; 12:18-21. § 1:9 Sam 45:6-7 * 1:11

Aes 34:4; 51:6; Nəh 6:12-17

məmə in otətəuti e in pisin.

Mətəu ik, nətətig itulin əmə lanko,

kəni ko nəsimisiən nian kəti.”†

¹³ Uhgın təməsəni=pən aginiən kəm agelo kəti rəhan məmə,

“Ik əharəg e rəhak maru, ikin ima rəha nepətiən mine nisaiən,

kəni mətəhtahnin.

Pəh iəu iəkosiəhu rəham min tikimir min,

mol ilah kotəhmen e napən kəti iətəm nətafəl nəhlkəm lan.”‡§

¹⁴ Mətəu nagelo min, ilah noluək min əmə. Nagelo min, ilah narmin min nətəm Uhgın təmahli=pa ilah məmə kəutəsəl o nətəmimi nətəm otosmiəgəh ilah.

2

Nəniəhuiən iətəmi

o nuvəniən e naiəh

¹ Iesu in ilis pik. Tol lanəha, təuvir məmə kitah okotətəlig vivi e nati nak iətəm kitah kəmotətəu,* məmə nəghatiən eiuə min u otəsələsiən itah təhmen e naiəh rəha nitəhi tatələs nəhlin.

² Nəghatiən rəha Lou† iətəm nagelo min kəməutəni pətigəm‡ in nipəhriənən, kəni nətəmimi ilah oko-

† **1:12** Sam 102:25-27 ‡ **1:13** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “iəkol rəham tikimir min ilah kotəhmen e nati kəti iətəm nətəharəg mətəfu-pəri nəhlkəm lan,” kəni nipətin u məmə, “Oiəkol ik ilis agin tapirəkis rəham tikimir min.” § **1:13** Sam 110:1 * **2:1** Rom 11:22 † **2:2** Nəghatiən u tətəghati lan, in Lou rəha Mosis. ‡ **2:2** Nətəm Isrel, ilah kəutəni məmə nagelo min ilah suaru Uhgın təmaiu lan kəni məfən Lou kəm Mosis, kəni məutəni məmə ilah nagelo min ilis pik pəhriən. Tol lanu, kitah koteruh nəghatiən asoli tətəgətun məmə Iesu in ilis pik agin tapirəkis nagelo min. Uək 7:53.

tos nalpiniən o nəhtiən nīpilga Lou nati əpnapin iahgin uə təkəku agin.

³ ? Tol lanəha, kəni kitah okotəhro lanu motagim nəmə kitah kautol nati əpnapin əmə e nosmiəgəhiən asoli əha rəha Iesu? Nosmiəgəhiən u, Iərməniḡ Iesu təmaupən məni pətiḡəm, kəni nətəmimi min u nətəm kəmotətəu, ilah kəmotəgətun kəm tah məmə in nīpəhriənien. §

⁴ Uhgīn təmatig mol min nəfiḡəmien o nəghatiən əha e nolien nəmtətiən min, mine natimnati min iətəm narmi nətəmimi tatiuviḡ ohni, mine nati apispis min, mine nəfaiən nəsanəniən min rəha Narmīn Rəha Uhgīn o nolien uək.*

Iesu təmuva məhmen e pian min

⁵ Nagelo min ko kəsotarməniḡien e nəhue niftəni iətəm otəpanuva, iətəm kəutəghati lan. †

⁶ Mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə, “Iətəmimi in nati əpnapin əmə, mətəu ik, nīkim tətəhti in, ik nəsaluiən lan, kəni ik nateh vivi nəti iətəmimi. ‡

⁷ Ik nəmosiahu in, teiuaiu ləhtəni məkəku e nagelo min, konu məfən narməniḡien mine nepətiən mine nisiaiən kəm in.

⁸ Kəni ik məfən nepətiən məmə in otarməniḡ e natimnati rəfin.” §*

Rəueiu əha, tətəni məmə, “natimnati rəfin,” nīpətīn u məmə Uhgīn təsəpəhiən nati kətiəh mine

§ 2:3 Hip 10:28-29; 12:25 * 2:4 Mak 16:20 † 2:5 Nətəm Isrel ilah kəutəni məmə nīpəhriənien məmə nagelo min ilah kəutarməniḡ rəueiu ikin min rəfin e nəhue niftəni. ‡ 2:6 “nəti iətəmimi” — nīpətīn keiu: 1. iətəmimi 2. Iesu. § 2:8 Sam 8:4-6 * 2:8 Jen 1:26; Nəh 20:4,6; 22:5

māmə iətəmimi təsarməniġiən lan. Mətəu kitah kəsoteh əhanəhiən natimnati mīn əha kəhuva.

⁹ Mətəu nati kətiəh kitah kauteh, inu Iesu, iətəm “e nian əkuəkir əmə nəmosiahu in teiuaiu ləhtəni məkəku e nagelo mīn,” kəni rəueiu əha “kīnəfən nepətiən mīne nisaiən kəm in” mətəu-inu in təmos nahməiən mīmīs o tah. Əuəh, e nəuviriən rəha Uhgīn, Iesu təmīmīs o nətəmimi rəfin e nəhue niftəni.†

¹⁰ Uhgīn təmol natimnati mīn rəfin mətəu-inu in təmolkeikei lanəha, kəni natimnati rəfin kəutatig=pən e nəhlmin.‡ Tol lanəha, in təuvir aġin mīne məhruahru māmə Uhgīn təmol māmə Iesu otuva suaru o nosmiəġəhiən nīmənin nətəmimi tepət kəhuva nenəti Uhgīn məhuva motatig e nəhəġəġiən rəha nəuviriən mīne nəsanəniən rəhan. Kəni təuvir məhruahru māmə e nətəliġiən rəha Uhgīn, Iesu təkəikei mətəu nahməiən e nīmisiən māmə in otuva iətəmi təhmen aġin māmə otosmiəġəh ilah.§*

¹¹ Iesu in tatol rəhan nətəmimi kotasim, māmə rəha Uhgīn əmə, kəni mətəfəl rəhalah nolīən tərəh

† **2:9** Fil 2:8-9 ‡ **2:10** Rom 11:36 § **2:10** Iesu Kristo in otəkəikei mos nahməiən māmə otəġətun māmə in tatuərisig e Uhgīn nian rəfin. (Hip 5:8-9) In təmos nahməiən kəni mīne nian iəkis, kəni in mīmīs. Mətəu nian rəfin, in tətəhatətə e Uhgīn, kəni matol nəuiən, kəni təməni-vivi Uhgīn. In təməsəhti aġiniən nəuia Uhgīn nian kəti mīne, nian rəfin in tətītəu=pən əmə nəuia Uhgīn nati əpnəpīn in tətətiġ e nərahīən. In təmuvən e nərahīən asoli tepət, mətəu in təmatol nolīən təuvir mīn əmə, konu in təhmen māmə otuva losmiəġəh rəhatah, mīne in təhmen o nitīən itah māmə kəhuva nenəti Uhgīn əhruahru mīn, māmə kəhuva motol māmə in mīne. (Hip 8:1-2; 12:2-3) * **2:10** Hip 5:8-9; Luk 24:26; Rom 8:17; 2Təs 2:14; 1Pitə 5:1; Hip 2:7; 4:15

min.† Kəni Iesu mine rəhan min nətəmimi, rəhalah tatə kətiəh əmə. Tol lanəha, kəni Iesu in təsaulisiən məmə otauin e lah u məmə pian min mine nəuviniin min.‡

12 In təməni=pən kəm Uhgın məmə,
 “Iəu, oiəkəni pətigəm ik mine natimnati min iətəm ik nəmol kəm piak min mine nəuvinik min. Oiəkəni nəpuən məni-vivi ik e nuhapuminiən asoli e nəhmtilah.”§

13 In tətəni min məmə,
 “Iəu oiəkələhu=pən nəhatətəiən rəhak e Uhgın.”*
 Kəni mətəni min məmə,
 “Iəu u, itimah kəlkələh min iətəm Uhgın təməfa kəm iəu.”†

14 Kəlkələh min əha, Iesu tətəghati e lah, ilah nıpətilah mine niralah əha ikin. Ilah u nətəmimi agin min. O nati u, Iesu təməkeikei muva e nəhue niftəni mos nıpətin mine niran təhmen əmə e lah, məmə in otuva pialah pəhriən.‡ Təmöl lanəha məmə in otimis, kəni nimisiən rəhan, in otoharis oharis nəsanəniən rəha Iərmis u Setən, iətəm tətəskəlīm nəsanəniən rəha nimisiən.§

15 Nətəmimi kəutəgin e nimisiən,* nəginian rəhalah tətəskəlīm-ərain ilah nian rəfin, təhmen əmə məmə ilah slef min. Mətəu Iesu in təmimis məmə otuvi rəkis nətəmi min u, məmə səniəmə ilah slef min. In təmitis ilah.

16 Kotəhrun əsas məmə səniəmə in təmasiru e nagelo min, mətəu in təmasiru e nəuaniləuis min rəha Epraham.†

† 2:11 Hip 13:12; Efəs 5:26 ‡ 2:11 Mat 28:10 § 2:12 Sam 22:22

* 2:13 Aes 8:17 † 2:13 Aes 8:18; Jon 10:29 ‡ 2:14 Jon 1:14

§ 2:14 Jen 3:15; 1Kor 15:54-57; 2Tim 1:10; 1Jon 3:8 * 2:15 2Tim 1:7 † 2:16 Aes 41:8-9; Luk 3:8

17 Iesu tækeikei mos niþæt̃in mine niran lanæha, mæmæ in otuva mol tæhmen e pian min e noliæn min ræfin,‡ mæmæ in tæhrun nasækæhruiniæn§ itah, kæni kæutaræriæ lan. In otækeikei muva mol lanæha, tægætun mæmæ in pris asoli agin pæhriæn, tatol uæk ræha Uhg̃in, kæni mæmæ in ot̃ilp̃in niæmæha ræha Uhg̃in.

18 Kæni ræueiu æha, nian Setæn tæfæn-æfæn kæm lah, kæni Iesu tæhrun nasiruiæn e lah, mætæu-inu in min, in tinætæu rækis nahmæiæn nian Setæn tæmæfæn-æfæn=pæn kæm in.*

3

Iesu in tapirækis Mosis

1 Piak min mine næuṽinik min, Uhg̃in tæmaũin* pæti e tah o nuvæniæn e negæu e neai, kæni mol mæmæ kitah nætæmi asim. Mætæu-inu Iesu tætasiru lanæha e tah, itæmah onækotækeikei motætælig pik e Iesu æha, in aposil† kæni in pris asoli agin ræha næfakiæn ræhatah iætæm kitah kautæni pætigæm.

2 Uhg̃in tæmæfæri Iesu mæmæ in otol uæk u, kæni in tæmol næuia Uhg̃in e natimnati ræfin, tæhmen e Mosis aupæn tæmol næuia Uhg̃in e ræhan uæk min ræfin, mæmæ in tateh vivi nimæ ræha Uhg̃in, inu nætæmimi ræha Uhg̃in.‡

3 Ilau pæti katuol næuia Uhg̃in, mætæu iætæmi tæmuvlæk̃in nimæ, nætæmimi kautæfæri nærg̃in ohni tapirækis nimæ iætæm in tæmol. Kæni e noliæn æhmen

‡ 2:17 Fil 2:7; Hip 2:10; 4:15; 5:1,8-9 § 2:17 Hip 5:2 * 2:18
 Hip 4:15 * 3:1 Rom 8:28 † 3:1 Eruh niþæti næghat̃iæn u “aposil”
 e tiks̃inæri. ‡ 3:2 Nam 12:7

əmə, təhruahru məmə Uhgın otəfəri Iesu tapirəkis Mosis.

⁴ Kəni nimə mın rəfin, nətəmimi kautuvləkin, mətəu Uhgın in təmuvləkin natimnati rəfin iətəm tətətig.

⁵ Mosis in ioluək kəti e nıpəgnəua nimə rəha Uhgın, iətəm tatol nəuia Uhgın, mateh nimə rəhan, inu nətəmimi rəha Uhgın. Kəni nəmiəgəhiən rəha Mosis tətəgətun=pən natimnati iətəm Uhgın otəpanəgətun.

⁶ Krısto, in mın tatol nəuia Uhgın. Mətəu səniəmə in ioluək əmə kəti təhmen e Mosis. In Nətin, kəni tatos nepətiən o narmənigiən e rəhan nimə. Kəni nəmə kitah kəsotəginian, kəni motalkut məmə okotəhtul əskasik§ o nati u iətəm kitah kəmotələhu=pən nətəligiən rəhatah lan, kəni motəfəri ohni, kəni nıpəhriənian məmə kitah u, nətəmimi rəhan, kitah rəhan nimə.*

Auteh məha-məha itəmah e nəhatətəian rəhatəmah

⁷ Nəghatiən u inu, Narmin Rəha Uhgın təməni kəm iətəmi u təmətei e Nauəuə Rəha Uhgın, kəni Uhgın təməni məmə,

“Rəueiu əmə, onəkotəkeikei məutətəlig e nəuiak,

⁸ məsotoliən rəhn-kapə təmah təskasik pik, təhmen e tipitəmah mın ilah kəmautol lanəha aupən məutəhti nəuiak, Uhgın rəhalah, nian ilah kəmautek askəuvın iəu, Uhgın rəhalah, əpəha ikin təpiə-məpiə ikin. †

⁹ İkin əha, tipitəmah mın kəmotəkeikei kəm iəu məmə okoteruh rəhak nəsanəniən,

§ 3:6 Hip 3:14; 4:14; Rom 11:22 * 3:6 1Kor 3:16; 1Pitə 2:5 † 3:8 Eks 17:1-7; Nam 20:2-5

nati əpnapin ilah kəmoteruh pau natimnati min
iətəm iəmatol o nu fote.‡

10 Kəni iəu iəmol niəməha kəm lah, kəni mətəni
məmə,

‘Nikilah tətən isəu ohniəu nian rəfin.

Kəni ilah motəpəh nolian nati iətəm iətəni kəm lah.’

11 Niəməha təmol iəu,

kəni iəmos nonauvıl kəti məni məmə,

‘Ilah ko kəsəhuvəniən ikin katos nəmeigian ohniəu
ikin.’ ”§*

12 Piak min mine nəuvinik min, autəh vivi
itəmah min o nati u. Otol məmə nikitəmah aru
otəsərahian kəni kəti təsəpəhian nəhatətəian, mol
məmə nəkotəuhlin=pən itəmah isəu o Uhgın iətəm
tətəmiəgəh məsanən aɡin.

13 Uhgın təməni “Rəueiu əmə,” kəni nian u
“rəueiu” tətətiɡ əhanəh. Tol lanəha, nəkotəkeikei
məutəghati rəueiu kəm təmah min, mauteh məha-
məha itəmah min nian rəfin, məmə nolian tərah
otəseiuaian e təmah kəti mol rəhn-kapə təskasik o
Uhgın.

14 Mətəu-inu nəmə kitah kotəhtul məha-
məha motətəuarus=pən naunun, motəhatətə e
Uhgın təskasik miəkis, təhmen əmə məmə inu
kəmotətəuəuin motəhatətə vi əmə lan, kəni tətəgətun
məmə kitah kinautos pəti natimnati min rəha
Krišto.

15 Mətəu sotaluian e nəghatian iətəm kəməni
məmə,

“Rəueiu əmə, onəkotəkeikei motətəliɡ e nəuiak

məsotolian rəhn-kapə təmah təskasik pik,

təhmen e tiptəmah min ilah kəmautol lanəha
aupən

‡ 3:9 Nam 14:3; Dut 1:3; Uək 7:36 § 3:11 Nam 14:21-23 * 3:11
Sam 95:7-11

mautæhti næuiak, Uhgîn rəhatəmah.”†

16 ?Kəni pəh mîn u nətəm kəmotətəu pau næuia Uhgîn, məsotoliən? İlah u Mosis təmit rəkis ilah İjip.‡

17 ?Nipəh mîn u kəmotol Uhgîn niəməha tol o nu fote? İlah u, nətəm kəmotol nolian tərəh, kəni motəmei mohmis mautəməhl-məhli əpnəpîn əmə əpəha təpiə-məpiə ikin.§

18 ? Kəni nipəh mîn u Uhgîn təmətəghati e lah, matos nonauvil məmə ilah okəsəhuvəniən mohiet pətigəm ikin katos nəmeigian ohni ikin? In təmətəghati kəm nətəmimi nətəm kəmotəhti næuian.*

19 Kəni kitah koteruh məmə kəməsegəhanian e lah məmə okohiet pətigəm ikin katos nəmeigian ikin ohni, mətəu-inu ilah kəsotəhatətəian lan.

4

Ikin katos nəmeigian o Uhgîn ikin

1 Mətəu kitah u, Uhgîn təməni-əskasik rəkis məmə kitah kotəhrun nuvəniən ima ikin katos nəmeigian ohni ikin, kəni nəniəskasikian u, tətəhtul əhanəh, materəh o tah. Tol lanəha, pəh kitah kotətəu itah, kəni motəgîn məmə kitah kəti kol mətə təsosiən nəmeigian əha,

2 mətəu-inu kitah kinotətəu rəkis nanusiən təuvir məmə Uhgîn təmol əpenə-penə ikin kəti o nəmeigian rəhatah, təhmen əmə məmə inu nətəmi aupən kəmotətəu nəghatian lan. Mətəu

† 3:15 Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 ‡ 3:16 Nam 14:1-35 § 3:17 Nam 14:29; 1Kor 10:1-13 * 3:18 Nam 14:22-23; Sam 95:11; Hip 3:11

nəghatïən əha, təməsasiruiən e lah, mətəu-inu ilah kəməutətəu əmə, məsotəhatətəiən lan.

³ Kitah nətəm kəmətəhatətə əmə lan, kitah kotəhrun nuvəniən imə, ikın katos nəmeigian ohni ikın. Mətəu rəha nətəmiimi mın u nətəm kəsotəhatətəiən lan, Uhgın təməni məmə,

“Niaməha təmol iəu, kəni iəkos nonauvıl kəti, məni məmə,

‘Ilah ko kəsəhuvəniən ikın katos nəmeigian ikın ohniəu ikın.’ ”*

Təməni lanəha, nati əpnəpın məmə tinol əpenə-penə rəkis ikın katos nəmeigian ohni ikın nian in təmətuəuin matol nəhue niftəni.

⁴ Kitah kotəhrun məmə tinol əpenə-penə rəkis lan, mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgın in tətəghati e Sapət, mətəni məmə, “Təmol nəhue niftəni, kəni e nian səpın lan, Uhgın təməmeig e rəhan uək.”†

⁵ Mətəu ikın mın nəuvein e Nauəuə Rəha Uhgın, Uhgın tətəni məmə, “Ilah ko kəsəhuvəniən ikın katos nəmeigian ohniəu ikın.”‡

⁶ Tol lanəha, ikın katos nəmeigian o Uhgın ikın əha, in tətətig əhanəh məmə nətəmiimi okəhuvən ikın. Mətəu nətəmiimi mın u aypən nətəm kəmətətəu nanusiən təuvır, ilah kəmətəmkarəpən e nuvəniən ikın katos nəmeigian ohni ikın, mətəu-inu kəmətəhti nəuia Uhgın.

⁷ Konu, uərisig lan, tol=pən Uhgın təmələhu mın nian kəti mın o nuvəniən ikın katos nəmeigian ohni ikın. Nian əha, inu rəueiu. Uhgın təməni pətigəm nati u kəm Tefit məmə,

“Rəueiu əmə, onəkotəkeikei motətəlig e nəuiən

* 4:3 Sam 95:11; Hip 3:11 † 4:4 Jen 2:2 ‡ 4:5 Sam 95:11

məsotolian rəhn-kapə təmah təskasik pik.”§

8 Nīkitəmah təhti to suah u Josuə* aupən. Nəmə Josuə təməfən nəmeigian pəhriən kəm lah nian in təmit ilah məhuvən Kenan, konu Uhgın ko təsəni minian məmə otələhu nian kəti min məmə in nian rəha nuvəniən ima ikin katos nəmeigian ohni ikin.†

9 Kəni tol lanəha, kəni in təməni nian pişin kəti min, nian əha ikin tətətig əhanəh o rəhan nətəmimi məmə okəhuvən motos nəmeigian, e noliən kətiəh əmə iətəm Uhgın təməmeig lanəha e rəhan uək min aupən, e nian rəha Sapət.

10 Mətəu-inu iətəmi tətuvən imə məmə otos nəmeigian u, in otəmeig e rəhan uək, təhmen əmə e Uhgın iətəm təməmeig e rəhan uək aupən.‡

11 O nati u, kitah okotalkut əskasik məmə okəhuvən imə motos nəmeigian u. Təsəviriən məmə kitah kəti, otitəu=pən noliən rəha nətəm aupən nətəm kəmotəhti nəuia Uhgın, motəmei.

12 Mətəu-inu Nəghatian Rəha Uhgın,§ in tətəmiəgəh məsanən e uək rəhan.* Kəni in təhmen e nau rəha nəluəginiən tasilə e nīkalin pəti mil.† In təhrun nətərehiən materuh əhruahru nətəligian min mine nīkin pişin pişin min e nətəmimi, təhmen əmə e nau iətəm tətətarereh materuh ikin tətəhtərain min ikin e nīkilkilitəmi mine nəhu

§ 4:7 Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 * 4:8 Josuə in nərgin kəti e nəghatian rəha Isrel. Kəni nərgin u Iesu, nərgilau təhmen-əhmen əmə e Josuə e nəghatian rəha nətəm Kris. Nian Josuə təməfən nəmeigian kəm nətəm Isrel əpəha Kenan, nəmiəgəhiən rəha Josuə in tətəgətun nati iətəm Iesu otəpanol, məfa nəmiəgəhiən pəhriən kəm tah. † 4:8 Dut 31:7; Jos 22:4 ‡ 4:10 Jen 2:2; Hip 4:4 § 4:12 1Pitə 1:23; Aes 49:2; Nəh 19:13-15; Jon 12:48 * 4:12 Aes 55:11; Jer 23:29 † 4:12 Efəs 6:17

imə ikin. In tətakil nətəligiən min mine noliən oneuən min e nikitəmi.‡

¹³ Uhgın tateruh natimnati min rəfin e nəhue niftəni tətəmähli pətigəm əmə e nəhmtin. Kəni kitah okotəkeikei motəni pətigəm rəfin agın natimnati iətəm kəmotol kəm Uhgın u inu.§

Iesu in təmuva pris asoli agın iətəm təuvir mapirəkis

¹⁴ Tol lanəha, pəh kitah kotaskəlim əskasik nəhatətəiən rəhatah iətəm kinotəni pətigəm rəkis, mətəu-inu kitah kautos pris asoli agın kəti rəhatah in iahgin. Inu Iesu, Nəti Uhgın, iətəm tinuvən rəkis imə e negəu e neai.*

¹⁵ Rəhatah pris asoli agın, in Pris kəti iətəm tətətəu vivi nikitah, mətətəu vivi məmə otəhro itah kəsotəhmeniən; mətəu-inu natimnati rəfin iətəm tatek askəuvin itah e nəmiəgəhiən rəhatah, natimnati kətiəh min əmə, kinotek askəuvin rəkis in e rəhan nəmiəgəhiən. Rəhatah pris asoli agın, in tinəhrun rəkis rəhatah nəpəouiən min.† (Mətəu nati kətiəh əmə ko, in təsoliən nati tərah kəti.)

¹⁶ O nati u, pəh kitah kəsotəginiən o nuvəniən iuəkir o jeə rəha kig u,‡ tətəfən rəhan nəuviriən kəm tah. Kəni ikin əha, in otasəkəhruiən itah, kəni

‡ 4:12 1Kor 4:5 § 4:13 Nəh 2:23 * 4:14 Hip 7:25 † 4:15

Hip 2:17 ‡ 4:16 Jeə rəha kig u, in Uhgın tətəharəg ikin, kəni mətərmənig, mətəu o natimnati min iətəm Iesu təmol, jeə rəha kig u, in tətəuva təhmen e Ikin Katilpin Niaməha rəha Uhgın Ikin iətəm Oltestimin tətəghati lan (Onəkafin e Eks 25:18-22; Lev 16:1-15). Ikin əha inəha, iətəm Uhgın tətəsəkəhruiən konu mətəhlman e nəuviriən rəhan ikin kəm tah kəni mətəfəl rəkis noliən tərah min rəhatah. In təhrun noliən e nira Iesu iətəm təmaiu o tah, kəni təmosiahu rəhan niəməha.

məfa nəuviriən kəm tah e nikin agiən, e nian rəha nərahian otuva o tah. §

5

¹ Kitah kotəhrun məmə nian rəfin Uhgın tatitəpın suah kəti kəni mətəfəri in məmə otuva pris asoli agın, məmə in suaru rəha nətəmimi okəhuvən o Uhgın. In suaru rəhalah o nəfəniən natimnati kəm Uhgın, kəni in matol sakrifais o rəhalah nolien tərəh mın.*

² Rəueiu əha, pris asoli agın u, in iətəmimi kəti, kəni in təhrun nolien timətig əmə o nətəmimi, † nətəm kotəruru agın nati iətəm təhruahru, ilah kotagım rəkis e suaru. In təhrun nolien timətig o nətəmimi mətəu-inu in mın təsəhmenian, mətəu-inu in mın təhrun nolien təfagə tərəh. ‡

³ In tatol təfagə tərəh lanəha, kəni tol məmə e nian rəha sakrifais, in otəkeikei mol sakrifais o rəhan aru təfagə, kəni matig mol mın rəha nətəmimi mın. §

⁴ Iətəmi kəti ko təsəniən məmə in otol uək rəha pris asoli agın, mətəfəri aru in. Kəpə, Uhgın otəkeikei mauın e rəhan kəti iətəmimi məmə in otol uək u, təhmen əmə məmə inu təmauın e Eron aupən.* †

§ **4:16** Eks 25:18-22; Lev 16:2,14,15; Hip 9:5 * **5:1** Hip 2:17; 7:27; 8:3; 9:9 † **5:2** Hip 2:17-18 ‡ **5:2** Hip 4:15; 7:28 § **5:3** Lev 9:7; 16:6-15; Hip 7:27; 9:7 * **5:4** Hip 5:1-4 kəutəghati əhruahru e uək iətəm pris asoli agın mın kəmotol aupən, muva mətəurus nian nətəm Rom kəmotərəkin Nımə Rəha Uhgın e nu fote tinuvən rəkis uərisig Iesu təpanimis. † **5:4** Eks 28:1; Nam 18:7

⁵ Tol lanəha, Krīsto in təməsəfəri aruiən in məmə in pris asoli agin. Mətəu Uhgīn in təmitəpīn, kəni məni=pən kəm in məmə,

“Ik nətik.

Rəueiu inuva rəham tatə əhruahru.”‡

⁶ Kəni ikīn kəti mīn e Nauəuə Rəha Uhgīn, § in tətəni məmə

“Ik pris kəti təhmen e Melkisitek aupən, *†

kəni ik onəkol uək rəha pris nian rəfin, matuvən matuvən naunun tikə.”

⁷ E nəmiəgəhian rəha Krīsto e nəhue niftəni u, in tətəfaki kəm Uhgīn, mətətapuəh o nasiruiən, mətəsək əfəməh, nəhu nəhmtin tətəiəh. Uhgīn tatos nəsanəniən o nosmiəgəhian in e nīmisiən. Kəni in təmatīsiəi Uhgīn, kəni matol nəuiən, ‡ kəni o nati u, Uhgīn təmətəu in. §

⁸ Nati əpnəpīn məmə Krīsto in Nəti Uhgīn, mətəu in təmətəu nəhməiən. Tol lanəha, nəhməiən rəha Iesu, təmol in təhrun vivi nīpəti noliən nəuia Uhgīn,*

⁹ kəni təmuva iətəmi təhmen agin rəha noliən uək rəha pris asoli agin rəhatah. Kəni in təmol suaru o nosmiəgəhian itulin rəhan nətəmimi mīn u

‡ 5:5 Sam 2:7; Uək 13:33; Hip 1:5 § 5:6 Sam 110:4 * 5:6 Jen 14:18-20; Sek 6:13; Hip 5:10; 6:20; 7:1-22 † 5:6 Melkisitek (Jen 14:18) in kig rəha Salem (Salem u, nīpətin u, Nəməlinuiən) kəni in pris rəha Uhgīn Ilis Pīk. In təmətətig e nian rəha Epraham. Krīsto in təhmen e Melkisitek mətəu-inu in pris mīne in kig mīn. Mətəu nəuaniləuis rəha Eron mīn, ilah pris mīn əmə, mətəu səniəmə kig mīn; Kəni Melkisitek in pris itulin iətəm Uhgīn təməfəri aupən agin, uərisig təfəri Eron. Hip 7:2. ‡ 5:7 Luk 22:42 § 5:7 Mat 26:36-46; Mak 14:32-42; Luk 22:39-46 * 5:8 Fil 2:6-8

kautol n̄auian, matos vivi ilah, matuv̄ən matuv̄ən naunun tik̄ə.

¹⁰ K̄əni Uhḡin t̄əm̄əf̄ən n̄ərḡin u k̄əm in, m̄əm̄ə in pris asoli aḡin t̄əhmen əm̄ə e suah u Melkisitek aup̄ən.†

¹¹ Itimah īəmotos n̄əghat̄iən tep̄ət m̄əm̄ə īəkot̄əni=p̄in̄ə k̄əm t̄əm̄ah, m̄əm̄ə Iesu in pris asoli aḡin t̄əhmen e Melkisitek. M̄ət̄əu tīəkis p̄ik o n̄əni-vivīən ilah r̄əfin k̄əm t̄əm̄ah, m̄ət̄əu-inu it̄əm̄ah n̄əut̄əlpah p̄ik o n̄ət̄əuīən nati k̄əti k̄əni mot̄əhrun.

¹² It̄əm̄ah n̄əmot̄əhat̄ət̄ə nuv̄əh r̄əkis, k̄əni t̄əuv̄ir m̄əm̄ə it̄əm̄ah n̄in̄əhuva r̄əkis n̄əḡətun m̄in r̄əha n̄əghat̄iən r̄əha Uhḡin. M̄ət̄əu k̄əp̄ə, it̄əm̄ah nautol əm̄ə lan̄əha. R̄əueiu əha, k̄əkeikei k̄əḡətun m̄in it̄əm̄ah, t̄ətūəuin m̄in, e n̄əuk̄əti n̄əghat̄iən m̄in r̄əha Uhḡin. N̄ip̄əhr̄īən̄īən u, it̄əm̄ah n̄əsot̄əhmen̄īən o nun̄īən naūənīən əskasik m̄in, m̄ət̄əu n̄əkot̄əhmen əm̄ə m̄əm̄ə n̄əut̄əmah əhan̄əh.‡

¹³ M̄ət̄əu e n̄ət̄əm̄imi m̄in u n̄ət̄əm̄ k̄əut̄əmah əhan̄əh lan̄əha, ilah u īəp̄əou m̄ətm̄ətig m̄in, k̄əut̄ək̄əku əhan̄əh, k̄əsot̄əinat̄ig vivi əhan̄əhīən o n̄əhr̄unīən n̄əḡətun̄īən m̄in r̄əha nol̄īən əhr̄uahru.

¹⁴ M̄ət̄əu naūənīən əskasik in n̄ig n̄ət̄əmi r̄əhalah n̄əhr̄unīən t̄in̄im̄əht̄ə r̄əkis, n̄ət̄əm̄ k̄əmot̄əḡətun r̄əhalah n̄ət̄əl̄iḡīən o n̄əhr̄unīən nat̄im̄nati p̄is̄in p̄is̄in m̄in īət̄əm̄ t̄əhr̄uahru m̄in̄e īət̄əm̄ t̄ərah, k̄əni ilah mautol īət̄əm̄ t̄əuv̄ir,§ in əm̄ə in əm̄ə.

6

¹ Tol lan̄əha, t̄əuv̄ir m̄əm̄ə kitah ok̄əsot̄əḡətun m̄in̄īən n̄əuk̄əti* n̄əḡətun̄īən r̄əha n̄əhat̄ət̄əīən e

† 5:10 Sam 110:4; Hip 5:6 ‡ 5:12 1Pit̄ə 2:2 § 5:14 Rom 16:19

* 6:1 Hip 5:12

Kristo, mətəu pəh kitah okautəkeikei mautol məmə okohməhtə e Iesu Kristo. Kitah kınotəuhlin rəkis itah e nolian mın iətəm kotəhrun niti-pəniən itəmi e nımisiən.† Kitah kınotəhatətə rəkis e Uhgın. Təhmen əmə məmə kınotafəl rəkis nımei nımə. Nian əha rəueiu in rəha nuvləkinian nımə.

² Kitah kınotəhrun rəkis nəgətunian mın rəha nolian pisin pisin mın rəha nəueiuiən mine nələhu-pəniən nəhlmitəmi e rəhn-kapə iətəmi o nəfakiən lan. Kəni kitah kınotəhrun rəkis məmə kitah okotauməhtul mın e nımisiən, kəni motəhrun mın məmə Uhgın otakil nətəmi, kəni məfən nalpiniən itulin rəhan kəm nətəm kautol təfagə tərəh. Natimnati mın u, kitah kınotəghati rəkis lan, təsəuviriən məmə kitah kəutisimaru e nəghatiən kətiəh mın əmə nian rəfin.

³ Kəni kitah okəhuva nətəmi nətəm kınohmətə rəkis okəmə Uhgın təmegəhan e tah.

⁴ ? Okotalkut məmə okotol lanu lan, mətəu təhro e nətəmi nətəm kəməhuva o Uhgın mətəu rəueiu kınotəpəh Uhgın motəuhlin mın nəmtahləh o Kristo? İlah kəha, ilah nətəm kəmotəh nəhagəhagiən,‡ kəni kınotun askəuvin rəkis nauəniən e negəu e neai iətəm Uhgın tətəfa,§ kəni mınautəhrun məmə in təuvir, kəni mınautos rəkis o Narmin Rəha Uhgın.*

⁵ Kəni ilah u, nətəm kınotəhrun askəuvin rəkis məmə nəghatiən rəha Uhgın in təuvir,† ilah kınotətəu rəkis nəsanəniən rəha Narməniğiən Rəha Uhgın iətəm otəsuvəhiən tuva.

⁶ Mətəu nəmə ilah kəmotəuhlin nəmtahləh o Uhgın, suaru kəti tikə mın məmə okotəuhlin=pa

† 6:1 Hip 9:14 ‡ 6:4 Hip 10:32 § 6:4 Efəs 2:8 * 6:4 Kəl 3:2

† 6:5 Sam 34:8

min ilah o Uhgîn.‡ Ilah kəmotərəkin aru əmə ilah, mətəu-inu təhmen=pən əmə məmə kınotəhti=pən min əmə Nəti Uhgîn e nigı kəməluau, motəfəri min e nəhmti nətəmimi, kəni ilah minəutəvsvan min lan, məutərəkin.

⁷ Nikim təhti-to nati u. Niftəni u tatos vivi nuhuan iətəm tətəfuv, in nauəniən tepət lan rəha nətəmi min u kautol uək ikin. Uhgîn nikin tagiən pik ohni, kəni nəuviriən rəhan tətətig lan.

⁸ Mətəu niftəni iətəm kapili-apili mine manu-vehli tateviə əmə ikin, in təsəuviriən o nati kəti. Tinətaiu əmə o nərəkiniən. E naunun, nigəm otus natimnati iətəm kəutatig lan.

⁹ Piak min, nati əpnəpən iəu iətəghati lanu kəm təmah, mətəu iəkəhrun vivi məmə itəmah nəsotəhmeniən e niftəni tərəh kəha. Iəkəhrun vivi məmə itəmah nautos natimnati min u iətəm təuvir mapirəkis, iətəm Uhgîn təməfinə kəm təmah mətəu-inko in tatosmiəgəh itəmah.

¹⁰ Uhgîn ko təsaluiən e rəhatəmah uək min nəmotol mətəu-inu Uhgîn rəhan noliən təhruahru əmə nian rəfin. Kəni ko in təsoliən nati əpnəpən e noliən təuvir rəha nolkeikeiən iətəm nəmotol kəm in, kəni mautol əhanəh, nian nəmotasiru e rəhan min nətəmimi.§

¹¹ Itimah iəkotolkeikei məmə itəmah rəfin nəkautəkeikei mautos nolkeikeiən iətəm nəkautol, mautol məmə otatuvən e naunun, kəni itəmah nəkotos nati konu iətəm nəmautələhu=pən əskasik rəhatəmah nətəligiən lan.*

¹² Itimah iəsotolkeikeiən məmə nəkotəlpah, mətəu iəkotolkeikei məmə onəkotos noliən† rəha

‡ 6:6 2Pitə 2:21 § 6:10 Mat 10:40,42 * 6:11 Hip 3:6 † 6:12 Hip 13:7

nətəmimi mīn ko nətəm kəmotaiu aupən. Ilah kəmotəhatətə əskasik e Uhgīn kəni mautol rəhalah nətəligiən təfəməh.‡ Mautol lanəha, kəni rəueiu, ilah kīnotos rəkis natimnati iətəm Uhgīn təməni əskasik rəkis məmə rəhalah.§

Rəhatah agke tətatiḡ e nēḡau e neai

¹³ Nəniəskasikiən kəti tol lanu, iətəm Uhgīn təməni kəm Epraham aupən. Nian Uhgīn təmol nəniəskasikiən rəhan, kəni nərgin kəti tikə mīn məmə in otos mol nəniəskasikiən lan rəhan təfigəm. Mətəu-inu nərgin in ilis tapirəkis nərgin mīn rəfin. Tol lanəha, Uhgīn təmos nonauvil aru əmə e nərgin, mətəni məmə,*

¹⁴ “Iəu oiəkəhlman e rəhak nəuviriən kəm ik, iahgin. Iəu oiəkol rəham nəuaniləuis otepət.”†

¹⁵ Mətəu-inu Epraham rəhan nətəligiən təfəməh, in təmətəhtahnin matuvən matuvən, mətəuarus nian in təmos natimnati mīn u iətəm Uhgīn təməniəkis məmə otəfən kəm in.‡

¹⁶ Nian iətəmimi tatos nonauvil e nərgi iətəmi asoli kəti rəhan,§ kəni nonauvil u rəhan tətəlis rəhan nəghatiən təfigəm. Kəni nətəmimi okotəkeikei motəhatətə e rəhan nəghatiən, ko kəsorgəhu minien ohni.*

‡ **6:12** Jem 1:3; Nəh 13:10; 14:12 § **6:12** Hip 10:36 * **6:13** Jen 22:16 † **6:14** Jen 22:17 ‡ **6:15** Jen 21:5 § **6:16** E nolien rəha nəlisien nəghatiən təskasik, nəmə kitah kəti tolkeikei məmə otol lanəha, kəni in tatos nonauvil e nəmanin uə nəuvinin. Mətəu nətəm Isrel aupən, ilah kəmautos nonauvil e nərgi iətəmi asim kəti, uə nati kəti iətəm tasim, kəni nian nətəmimi nəuvein kəutətəu, kəni ilah kəutəhatətə e nəghatiən iətəm kəutəni. Ko kəsotorgəhu minien ohni, mətəu-inu nərgin əha kəmotəni, in tətəlis-ərain nəghatiən təskasik.

* **6:16** Eks 22:11

17 Uhgîn tamos nonauvil e nærgîn lanæha, mætæu-inu in tolkeikei mæmæ otol nætæmimi min u nætæm okotos natimnati min iætæm in tæmæniæskasik,† ilah okotæhrun vivi mæmæ ræhan nælpækauian, ko tæsæuhlinian nian kæti.‡

18 Uhgîn tatos nonauvil lanæha mæmæ otæfæri nætæligian ræhatah u, nætæm kinohiet rækis motagim kæni mæutaræriæ lan. Kæni pæh kitah kotaskælim æskasik nolian æha iætæm Uhgîn tinæfa rækis kæm tah, mæmæ kitah okotaræriæ æskasik e næniæskasikian min ræhan. Nati mil u, næniæskasikian mine nonauvil ræhan, ilau ko kæsæuhlin minian nian kæti, mætæu-inu Uhgîn, tæseiuæian nian kæti.

19 Kitah kotælæhu=pæn ræhatah nætæligian tæskasik o nosian natimnati min æha, tol lanæha, mol mæmæ nuhuinian u, in tæhmen e agke kæti iætæm tætaskælim vivi ræhatah næhatætæian,§ mæmæ nati kæti otæsælauælian lan kæni mæsiuvi rækis minian itah. Nuhuinian u tatiti=pæn itah kautæhuvæn=pæn e napæn ræha Ikin Tasim Agin Ikin mautæhuvæn ikinu ima Uhgîn æpæha ilis e negæu e neai.*

20 Ikin æha, Iesu tinuvæn rækis ikin ræhatah lan, mæmæ oteræh e suaru ræhatah.† In tæmuva rækis pris asoli agin‡ tæhmen æmæ e pris u Melkisitek§ aupæn, kæni in otatos uæk u nian ræfin, naunun tikæ.

7

Melkisitek

† 6:17 Rom 4:16 ‡ 6:17 Nam 23:19; Tait 1:2 § 6:19 Fil 3:12

* 6:19 Lev 16:2; Hip 9:2,3,7 † 6:20 Hip 4:14 ‡ 6:20 Hip 2:17

§ 6:20 Hip 5:16

¹ Suah u, Melkisitek,* in kig rəha Salem,† kəni in pris rəha Uhgın u İlis PİK Agın. Aupən, nian Epraham təmuvən e nəluaginian ilah kig mın, kəni in təmol win e lah. Kəni in minitəlig minətuva. Melkisitek, in təmuvən meruh Epraham e suaru, kəni in təməfaki mətapuəh=pən kəm Uhgın məmə otəhlman e nəuviriən kəm Epraham.

² Kəni Epraham, təmos rəkis tait‡ e rəhan natimnati mın iətəm təmol win lan e nəluaginian, kəni məfən kəm Melkisitek. Melkisitek u, nıpəti nərgin konu, “Kig rəha Nəhruahruian.” Kəni nərgin kəti mın u, kətauin lan məmə Kig rəha Salem, nıpətin u məmə, “Kig rəha Nəməlinuian.”

³ Nauəuə Rəha Uhgın təməsəghatien e rəhan tatə mine məmə mine nəuaniləuis mın. Kəni təsəniən nian təmair lan, mine nian iətəm təmimis lan. Təhmen əmə məmə in təməsimisian, in tatol əhanəh uək rəha pris. Tol lanəha, nəkeruh məmə in təhmen nəuvetin e Nəti Uhgın u in pris itulin kəti.§

⁴ Nıkim təhti-to Melkisitek. In iətəmi əsoli kəti. Nati əpnəpın məmə tıpıtah u Epraham in iətəmi əsoli, mətəu in təmətisai pİK Melkisitek, mətəfən rəhan tait kəm in rəha natimnati mın iətəm təmol win lan e nəluaginian.*

⁵ Kitah kotəhrun məmə, e nu mın rəfin, nətəm İsrəl ilah kotəkeikei mautəfən rəhalah tait kəm

* **7:1** Jen 14:17-20 † **7:1** Nərgin əha, Salem, in nərgin əuas rəha Jerusiləm aupən. Nərgin əha, Salem, nıpətin u “nəməlinuian.”

‡ **7:2** Tait u məmə: Nəmə iətəmi kəti tatos nati ilah ten, nəmə pİKəh uə nəuanigi uə məni, kəni tos rəkis kətiəh e natimnati ten konu məmə təfən kəm Uhgın uə kəm iətəmi kəti, nati kətiəh konu kəutəni məmə “tait.” § **7:3** Sam 110:4 * **7:4** Jen 14:20

nəuaniləuis mɪn rəha Lifai, ilah u pris mɪn, təhmen=pən əmə məmə inu Lou rəha Uhgɪn tətəni mɪne. Nati əpnəpɪn məmə pris mɪn əha ilah mɪn nəuaniləuis mɪn rəha Epraham, təhmen e nətəmimi mɪn rəfin rəha Isrel, mətəu pialah mɪn u nətəm Isrel, kotəkeikei mautəfən tait kəm lah.

⁶ Melkisitek u, in səniəmə nəuaniləuis kəti rəha Lifai. Mətəu in təmos tait mɪn u rəha natimnati rəha Epraham. Kəni in təməfaki=pən kəm Uhgɪn məmə otəhlman e nəuviriən rəhan† kəm Epraham u, Uhgɪn təməfən rəhan nəniəskasikiən kəm in.

⁷ Kəni təhruahru aɟɪn məmə iətəmimi iətəm tatos nərgɪn asoli otəfaki məmə Uhgɪn otəhlman e nəuviriən tatuvən e iətəmimi iətəm ləhtəni əmə lan.

⁸ Kəni pris mɪn nətəm kautos tait u, ilah nətəmimi əmə, nətəm okəmanohmɪs. Mətəu Melkisitek u, in tatos tait, kətəni məmə in tətəmiəgəh.‡§

⁹ Epraham təmətəou rəhan tait tatuvən kəm Melkisitek lanəha, kəni kəhrun nəniən məmə Lifai iətəm tatos tait rəha Isrel, in mɪn təməfən tait kəm Melkisitek mətəu-inu Lifai in mipɪn tərah rəha Epraham.

¹⁰ Mətəu-inu nian Melkisitek təmeruh Epraham, Lifai təməsair əhanəhiən. Mətəu nian Epraham təmətəou lanəha tait tuvən kəm Melkisitek, in təhmen əmə məmə rəhan u nəuaniləuis, Lifai, in mɪn təmətəou=pən tait kəm Melkisitek, mətəu-inko

† 7:6 Jen 14:19,20 ‡ 7:8 Kətəni məmə Melkisitek tətəmiəgəh mətəu inu Nauəuə Rəha Uhgɪn təsəniən məmə təmimɪs nian kəti mɪne. Hip 7:3 § 7:8 Hip 5:6

in tinətatiḡ rəkis e nipəti rəhan kəha.*

Kristo təhmen e Melkisitek

¹¹ Pris min rəfin rəha Isrel kəmotšipən e nəuaniləuis rəha Lifai. Uhgın təməni məmə pris min kəha okautol natimnati pišin pišin min. Kəni uək rəhalah, in nəukəti Lou iətəm Uhgın təməfən kəm nətəm Isrel. Mətəu uək min rəfin iətəm pris min kəmotol, kəsotəhmenian† o noliən rəfin natimnati iətəm Uhgın tolkeikei e nətəligiən mine niki nətəmimi.‡ Tol lanəha, pris kəti min təkeikei muva. In təsišipəniən e nəuaniləuis rəha Lifai mine Eron,§ mətəu-inu uək rəha pris min əha təsəhmenian. Kəpə. Pris pišin kəti təkeikei muva iətəm in təhmen e Melkisitek.

¹² Nian noliən rəha nitəpiniən pris tətəuhlin, kəni Lou okəkeikei kəuhlin min.

¹³ Otəkeikei mol lanu lan mətəu-inu, kitah kəutəḡhati e İərməniḡ rəhatah, iətəm təmsipən e nəuaniləuis pišin kəti iətəm iətəmi kəti tikə e nəuaniləuis əha təmol uək e oltə təhmen e pris kəti.

¹⁴ Kitah kinotəhrun rəkis məmə İərməniḡ rəhatah in təmsipən e nəuaniləuis rəha Juta,*

* **7:10** Nati kisil kəhləḡətuḡn məmə Melkisitek in ilis tapirəkis pris min u nəuaniləuis rəha Lifai. Kətiəh u, Melkisitek in təməsimisiən, tətəmiəḡəh əmə. Keiu u, tiḡi Lifai u Epraham, in təmatəfən tait rəhan kəm Melkisitek. Kisil u, Melkisitek təməfaki=pən kəm Uhgın məmə otəhlman e nəuviriən rəhan kəm Epraham, mətəu səniəmə Epraham təməfaki=pən rəha Melkisitek. † **7:11** Hip 7:18,19; 8:7

‡ **7:11** Hip 10:1 § **7:11** Nian Uhgın təməfən Lou kəm Mosis, təməni məmə pris min rəfin okohiet e nəuaniləuis rəha Lifai. Eron in təmsipən e nəuaniləuis rəha Lifai, kəni in təmaupən pris asoli aḡin rəha Isrel. * **7:14** Jen 49:10; Mat 1:3; 2:6; Nəh 5:5

kəni nian Lou rəha Mosis təmətəghati e uək rəha pris mɪn, in təməsəghati aginiən e nəuaniləuis u.

¹⁵ Mətəu təuvir əmə, mətəu-inu kitah kinotəhrun məmə pris kəti mɪn təmuva rəkis, iətəm təhmen e Melkisitek.

¹⁶ Lou təməni məmə pris mɪn kotəkeikei motsipən e nəuaniləuis rəha Lifai, kəni nati əpnapin Iesu təsisipəniən e nəuaniləuis əha, mətəu in təmuva pris kəti. Kəni in təmos uək rəha pris e nati kəti iətəm təsanən mapirəkis Lou, mapirəkis nəuaniləuis rəha Lifai. In təmos uək rəha pris e nəsanəniən rəha nəmiəgəhiən u rəhan iətəm naunun tikə. †

¹⁷ Nauəuə Rəha Uhgɪn tətəni məmə, “Ik pris kəti təhmen e Melkisitek‡ aupən, kəni ik onatol uək rəha pris nian rəfin, matuvən matuvən naunun tikə.”

¹⁸ Kəmələhu kalin Lou aupən, mətəu-inu rəhan nəsanəniən tikə, in təsasiruiən, ko təsoliən nati kəti. §

¹⁹ Mətəu-inu Lou əha, təruru nələhu əhruahruian nati kəti.* Kəni rəueiu əha, nolien pisin kəti iətəm təuvir mapirəkis, in tinos nimein, məmə kitah okotələhu=pən rəhatah nətəligiən lan. Kəni in suaru rəhatah u, o nuvəniən iuəkir o Uhgɪn. †

²⁰ Uhgɪn təməni əskasik məmə Krīsto in otol uək rəha pris matuvən matuvən naunun tikə, kəni təmos nonauvil ohni, məmə rəhan nəghatiən

† **7:16** Jon 1:4; 5:26; Hip 7:25 ‡ **7:17** Jen 14:18; Sam 110:4; Sek 6:13; Hip 5:6,10; 6:20; 7:1-22 § **7:18** Rom 8:3; Kəl 3:21; Hip 9:9; 10:1 * **7:19** Rom 3:20 † **7:19** Hip 4:16; 10:22; Jem 4:8

otəfigəm. Mətəu təməsosian nonauvil lanəha o pris min aupən.

²¹ Mətəu Uhgīn təmos əmə nonauvil nian Iesu təmuva pris. Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə,
“Iərmənig təmos nonauvil kəti,

kəni ko otəsəuhlinian nətəligian rəhan.‡

In tətəni məmə,

‘Ik onəkol uək rəha pris nian rəfin,§

matuvən matuvən naunun tikə.’ ”

²² Uhgīn təmos nonauvil lanəha, matol məmə Iesu tuva mol suaru iətəm tatol kitah kotəhrun əsas məmə nəniəskasikiən rəha nasiruiən in təuvir, mapirəkis nəniəskasikiən u aupən.*

²³ Aupən, pris min ilah tepət, mətəu-inu kətiəh tol uək matuvən matuvən mimis ko, kəti tos nimein, mol uək matuvən matuvən, mimis mautil əmə lanəha. Ilah kəsotol itulinian uək.

²⁴ Mətəu Iesu, in otos uək rəha pris rəhatah matuvən matuvən naunun tikə, mətəu-inko, in tətətig itulin.

²⁵ Tol lanəha, in təhrun nosmiəgəh itulin aginiən itah u, kotilpīn itah min məmə kəhuvən o Uhgīn, mətəu-inu in tətəmiəgəh itulin mətəghati rəhatah lan kəm Uhgīn.†

²⁶ O nati u inu, in pris asoli agin‡ iətəm in təhmen o nasiruiən e tah. In tasim, kəni məhruahru vivi, in təsolian nolian tərāh. In tol pisin agin e nətəm kautol təfagə tərāh, kəni in ilis tapirəkis ilah əpəha e negəu e neai.

‡ **7:21** 1Saml 15:29; Mal 3:6 § **7:21** Sam 110:4; Hip 5:6; 6:20;
7:17 * **7:22** Luk 22:20; Hip 8:6; 12:24 † **7:25** Rom 8:34; 1Jon
2:1 ‡ **7:26** Hip 2:17; 4:14; 6:20; 8:1

27 In tol pišin e pris asoli agin min u aupən. Nian rəfin, e nian ilah kautol sakrifais rəha nian əha, kotəkeikei motaupən mautol sakrifais o nafəl rəkisiən təfagə tərəh rəhalah. § Uərisig lanko, ilah kəpanotol min sakrifais kəti min, o nafəl rəkisiən təfagə tərəh rəha nətəmimi min.* Mətəu nian Iesu tategəhan məmə in otol sakrifais aru e rəhan nəmiəgəhiən, o nolien tərəh min rəha nətəmimi, † kəni mau kətiəh əmə ‡ in təhmen məuaou.

28 Lou in tətəfəri pris min nətəm kəsotəhmenien. § Mətəu nonauvil rəha Uhgın, iətəm tatuərisig e Lou, in tətəfəri Nətin u,* iətəm təuvir məhmen agin † o nolien uək u, matuvən naunun tikə.

8

Iesu in pris asoli agin təuvir mapirəkis

1 Kitah kəutəghati e nati u,* mətəu nəukətın tol lanu. Kitah kautos pris asoli agin kəti, təhruahru əmə e iətəmi u iəmatəni. † In tinətəharəg rəkis ‡ e nıkalin maru rəha Iətəmi asoli əpəha ilis e negəu e neai, ikin ima rəha nepətien mine nisiaiən.

2 In tatol uək əpəha Ikin Tasim Ikin e negəu e neai, inu Nima Tapolin pəhriən § iətəm Uhgın əmə

§ 7:27 Lev 9:8; 16:6, * 7:27 Lev 9:15; 16:15; Hip 5:1,3 † 7:27 Efəs 5:2 ‡ 7:27 Rom 6:10; Hip 9:12,26,28; 10:10; 1Pitə 3:18

§ 7:28 Hip 5:1-2 * 7:28 Hip 1:2 † 7:28 Hip 2:10 * 8:1 Hip 1:3; 2:17; 3:1; 4:14; 6:20; 7:26; 9:11; 10:12; 12:2 † 8:1 Hip 7:24-28 ‡ 8:1 Afın-to futnot e 1:3 § 8:2 Hip 3:6; 10:21; 1Pitə 2:5; Nəh 13:6

təmiuvi. Səniəmə iətəmimi iətəm təmiuvi Nima Tapolin əha.*†

³ Kəməfəri rəfin pris asoli aḡin mīn u aupən, məmə okautəfən natimnati mīn kəm Uhgīn, kəni mautil sakrifais. E suaru kətiəh əmə, rəhatah u pris asoli aḡin, in mīn otəkeikei məfən sakrifais kəti kəm Uhgīn.‡

⁴ Nəmə in tətətiḡ əha e nəhue niftəni u, kəni ko səniəmə in pris kəti, mətəu-inu pris mīn əpəha ikin kəutətiḡ nətəm kautəfən natimnati kəm Uhgīn, təhmen əmə məmə inu Lou təməni mīne.

⁵ Pris mīn u, ilah kautol rəhalah uək e narmi nimə əmə iətəm tətisikəuvīn§ natimnati mīn iətəm tətətiḡ e negəu e neai. Tol lanəha nian Uhgīn təməni=pən kəm Mosis aupən, məmə otem Nima Tapolin Asim, in təməni məmə,

“Onəkəkeikei mateh vivi məmə onəkol natimnati mīn u təhruahru təhmen əmə e rəhak mak iətəm iəmol mətəḡətun rəkis ik lan əpəha ilis e nītəuət asoli.”*

⁶ Mətəu rəueiu, Iesu, pris asoli aḡin u rəhatah, in tinos rəhan uək iətəm təuvir pik aḡin mapirəkis uək rəha pris mīn aupən. Kəni e nolīən kətiəh əmə, Iəsu in suaru rəha nəniəskasikiən vi rəha nəsiruiən u iətəm in təuvir mapirəkis nəniəskasikiən əuas rəha nəsiruiən, mətəu-inu nəniəskasikiən vi u, in

* **8:2** Nəkeruh məmə e nauəuə u iətəmi təmətei in tətəsal uərisiḡ=pən e Nima Tapolin Rəha Uhgīn aupən, in aupən e Nimə Rəha Uhgīn rəha Solomən. In tətəḡhati nəkeruh nəmə inu katol əhanəh sakrifais kətan lanko, nati əpnəpīn in tətətei nauəuə uərisiḡ e AD 70, mətəu-inu in təmitəliḡ=pən uərisiḡ e nətəliḡiən rəhan e nətuəuinīən rəha natimnati mīn əha. † **8:2** Hip 9:11,24 ‡ **8:3** Hip 9:14 § **8:5** Kol 2:17; Hip 9:23 * **8:5** Eks 25:40

tətəhtul-pəri e nəghatian min iətəm kotəuvir mo-
tapirəkis.†

7 Nəmə nəniəskasikian əuas təməhmen pəhriən
agin, kəni Uhgın təməsəniən məmə nəniəskasikian
vi otuva mos nimein. Mətəu nəniəskasikian u
əuas təsəhmenian,‡ tol lan əha, nəniəskasikian vi
təkeikei muva.

8 Mətəu Uhgın təmeruh nərahian rəha nətəmimi,
kəni məni məmə,
“Nian əha ikin otəpanuva,
iətəm iəu, oiəkol nəniəskasikian vi rəha nasiruiən
rəha nəuaniləuis min rəha Isrel mine
nəuaniləuis min rəha Juta.

9 Nəniəskasikian rəha nasiruiən u,
in otol pişin agin e nəniəskasikian əuas rəha
nasiruiən,
iətəm iəu iəmol kəm tıpilah min aupən,
e nian u iətəm iəu iəmos nəhmlilah matit ilah
mohiet rəkis Ijip.

Oiəkol nəniəskasikian vi rəha nasiruiən,
mətəu-inu ilah kəməsotaskəlimiən nəniəskasikian
u iətəm iəu iəmol kəm lah aupən,
kəni tol məmə iəu iəməpəh ilah məuhlin=pən
nəmtahk kəm lah.Ş

10 Kəni iəu, İərməniğ, iətəni pətiğəm məmə,
e nian iətəm otəpanuva,
iəu oiəkol nəniəskasikian vi kəti rəha nasiruiən*
kəm nəuaniləuis min rəha Isrel.
Oiəkəfən rəhak lou min e rəhalah nətəliğin,
kəni iəkətei rəkis=pən e nikilah,†
kəni iəu iəkuva mol Uhgın əhruahru rəhalah,

† 8:6 Hip 8:8-13; Luk 22:20; Hip 7:22; 9:15; 12:24 ‡ 8:7 Hip
7:11,18; 10:1 Ş 8:9 Eks 19:5-6 * 8:10 Rom 11:27 † 8:10
Lou əuas min u, kəmətei=pən e kəpiel keiu kuepin-epin. 2Kor. 3:3;
Hip 10:16

kəni ilah okəhuva motol rəhak əhruahru
nətəmimi.‡

11 Ilah kəti ko təsuvəniən mægətun nətəm iman ikin
məmə,

‘Ik onəkəkeikei məhrun İərməniğ u.’

Kəni iətəmimi kəti ko təsuvəniən məni=pən
nəghatiən u kəm pian,

mətəu-inu ilah rəfin okotəhrun iəu,§

tətuəuin e nətəmi əpnəpən min

muven mətəuarus=pən nətəm kautos nərgin asoli
min.

12 Mətəu-inko, iəu, oiəkəsəkəhruin ilah o rəhalah
noliən min iətəm təsəhruahru aginiən.

Iəu oiəkafəl rəkis noliən tərəh min rəhalah,

kəni iəu oiəkalu e noliən tərəh min rəhalah.”*†

13 Nian Uhgın tətəghati e nəniəskasikiən rəha
nasiruiən u, məmə in nəniəskasikiən vi, in tətəni
məmə tateruh nəniəskasikiən rəha nasiruiən
aupən, tinəuas rəkis, məmə ko təsoliən min nati
kəti əha rəueiü. Kəni nəti u tinəuas u ko təsol
miniən nati kəti, otəsuvəhiən təsatiğ miniən.

9

*Ikin Tasim Ikin e nəhue niiftəni mine Ikin Tasim
Ikin e negəu e neai*

1 Kəni e nəniəskasikiən rəha nasiruiən iətəm
təmaupən matig, nətəm Isrel kəmotəkeikei
motohtəu=pən suaru əhruahru min o nəfakiən.
Kəni Nima Tapolin Asim, in rəha nəhue niiftəni
əmə u.

‡ 8:10 Esik 11:20 § 8:11 Aes 11:9; Jon 6:45 * 8:12 Aes 43:25;
64:9; Maeka 7:19; Hip 10:17; Jer 31:31-34 † 8:12 Hip 10:16

² Nətəmi aupən u, kəmotiuvi Nima Tapolin Asim u,* mautil nəuan kəti əpəha nəlugin əhruahru, kəmotətihli nəuan keiu. Nəuan iətəm tətaupən lan, kautəni məmə İkin Tasim İkin.† E nəuan əha, kəmotələhu=pən nati kətaharu-pəri lait lan‡ İkin, mine tepil kəti iətəm kəməlin-pəri pıret asim min lan.§

³ Kəmiuvi pəsıg=pən napən e nəuan uərisıg, kəni nəuan əha, kətəni məmə, “İkin Tasim Agin İkin.”*

⁴ İkin əha, nati kəti əha İkin kəmol e aiən u kol tətoraip-oraip, iətəm katəmki=pən nati pien-pien lan, katuvan. Kəni İkin əha, Bokis rəha Nəniəskasikian Rəha Nasiruiən† tətəharəg əha İkin. Bokis u kəmol e nigı, kəni kəuveg e aiən u kol tətoraip-oraip. Kəni e nıpəgnəua Bokis əha, pətəl kəti əha İkin kəmol e aiən u kol tətoraip-oraip, kəmargin=pən pıret u mana,‡ nəuan nəuətın İkin. Konu kəmələhu=pən min kasikin rəha Eron e Bokis u, kasikin u aupən Uhgın təmol teviə min.§ Kəni kəpiel mil keiu əha İkin, iətəm kuəpin-epin, kəmətei rəkis=pən Lou ilah ten e lau.*

⁵ Kəni ilis e rəhn-kapə Bokis u, narmi Jerəb rəha

* **9:2** Eks 25:8,9 † **9:2** Eks 26:33,34 ‡ **9:2** Eks 25:31-40; Jon 8:12; Nəh 1:20 § **9:2** Eks 25:23-29; Jon 6:35,48 * **9:3** Eks 26:31-33 † **9:4** Bokis rəha Nəniəskasikian Rəha Nasiruiən u, in “Covenant Box,” uə “Bokis we i Saen blong Promes.” Eks 25:10-22 ‡ **9:4** E nian rəha Mosis, Uhgın təməfan pıret təmsipən e neai, nərgin u mana. Eks 16:31-33; Jon 6:48-51. § **9:4** Nam 17:1-10
* **9:4** Eks 31:18

Nəhagəhagiən,[†] ilau keiu əha ikin. Kətiauvi pəsig nıməlməilau o Ikin Katılpin Niəməha rəha Uhgın Ikin.[‡] § Mətəu ko iəsəniən natimnati mın u, mətei əlkələh.

⁶ Nian kəmotəlin vivi rəfin natimnati mın u, pris mın kotəhrun nuvəniən imə miet e nəuan iətəm tətəupən nian ilah kautol uək rəha nəfakiən.*

⁷ Mətəu pris asoli agın, in əmə təhrun nuvəniən imə e Ikin Tasim Agın Ikin. Mətəu ko təsuvəniən nian rəfin.[†] In təhrun nuvəniən nian kətiəh əmə e nu mın rəfin.[‡] Kəni nian in tatuvən, in təkəikei mos nırə, kəni mol sakrifais lan o noliən tərəh rəhan,[§] kəni matig mol mın o noliən tərəh rəha nətəmimi,* iətəm ilah kotəruru məmə kautol təfagə tərəh.

⁸ Kəni e natimnati mın u, Narmın Rəha Uhgın tətəgətun məmə, nian Nima Tapolin Asim aupən

[†] **9:5** Jerəb mil u ilau, kətəni məmə Jerəb mil rəha Nəhagəhagiən, mətəu-inu nəhagəhagiən asoli rəha nəuviriən mine nəsanəniən rəha Uhgın tətətig e nəlugın e lau. Nian nəuvein ilau katuos nəhagəhagiən rəha Uhgın mətiən əha kəti. (Esik 1:4-21; 10:9-22; Sam 18:10) [‡] **9:5** Ikin Katılpin Niəməha rəha Uhgın Ikin, inko, rəhn-kapə Bokis rəha Nəniəskasikiən ilis ikin. Ikin əha, nəhagəhagiən asoli rəha nəuviriən mine nəsanəniən rəha Uhgın tətətig ikin. Nətəmimi kotəruru nuvəniən imə Ikin Tasim Agın Ikin məmə okeruh nati mın u, mətəu pris asoli agın əmə. Kəni in təsuvəniən nian rəfin. Nian kətiəh əmə e nu kətiəh tatuvən. Pris asoli agın təhrun nuvəniən imə Ikin Tasim Agın Ikin, in təmki nırə rəha sakrifais kəni muvən kəni mol nırə təfələfəl=pən e rəhn-kapə bokis u. Noliən əha, in nəmtətiən təuvir kəti, iətəm tətəgətun məmə nətəmimi okotəkəikei mohmis o rəhalah noliən tərəh mın. Mətəu e nımisiən rəha sakrifais iətəm nırə in nəmtətiən lan, in tatılpin niəməha rəha Uhgın. § **9:5** Eks 25:17-22; Hip 4:16 * **9:6** Nam 28:2-4 † **9:7** Lev 16:2 ‡ **9:7** Lev 16:34 § **9:7** Lev 16:3,11,14; Hip 5:3 * **9:7** Lev 16:15

təmətəhtul əhanəh, kəni suaru† tikə əhanəh o tah o nuvəniən e Ikin Tasim Agin Ikin.

9 In təhmen əmə e narmi nati kəti‡ iətəm tətəgətun e nian u iətəm kotatig lan u rəueiu. Natimnati mīn iətəm pris mīn kautəfən kəm Uhgīn, mautol sakrifais lan kəm in,§ natimnati mīn u, kəsotəhmenien o nələhu əhruahruien niki nətəmimi nətəm kəutəhuva o nəfakiən.

10 Mətəu-inu nəfakiən əuas aupən, in tətəgətun əmə suaru mīn iətəm kautəni pik nolien rəha nauəniən* mine nəmniəniən† mine neikuasiən.‡ Natimnati mīn u, ilah nati rəha nipətītəmi əmə. Mətəu nolien mīn əha, ilah katipə figəm əmə kəti rəha nətəmimi, matuvən mətəuarus=pən nian Uhgīn otəuhlin natimnati mīn rəfin kəhuva motivi mīn.§

*Nimisiən rəha Iesu
in sakrifais kəti iətəm in təuvir mapirəkis agin*

11 Mətəu rəueiu əha, Kristo tīnuva rəkis, kəni in pris asoli agin iətəm təməmki natimnati təuvir mīn, mīnuva.* Kəni in təmuvən imə e Nima Tapolin Asim iətəm təuvir təhmīn mīn, mapirəkis iətəm təmaupən.† Nimə əha, in səniəmə nati kəti iətəm nətəmimi kəmotol, kəni səniəmə nati kəti rəha nəhue niftəni u.

12 Nian Kristo təmuvən imə e Ikin Tasim Agin Ikin, təməsuvəniən e nu mīn rəfin, təhmen e pris asoli agin mīn aupən kəmautol. In təmol mau

† **9:8** Luk 23:45; Jon 14:6; Hip 10:19-20 ‡ **9:9** Hip 10:1-2 § **9:9** Hip 5:1; 8:3 * **9:10** Lev 11:2-23 † **9:10** Nam 6:3; Kolosi 2:16 ‡ **9:10** Lev 11:25,28,40 § **9:10** “Nian Uhgīn otəuhlin natimnati mīn rəfin kəhuva motivi mīn” tətəghati e nian Kristo təmimis o nolien tərəh. * **9:11** Hip 10:1 † **9:11** Hip 8:2; 9:24

kətiəh əmə, kəni təhmen, mətəu-inu in təsosian nira nəni mine nira kau muvən imə məmə otos rəkis təfagə tərəh. Kəpə, in təmos aru əmə niran, muvən imə, kəni in əmə təmətəou nəhmtitah mitis itah e təfagə tərəh min.‡

13 E noliən rəha nəniəskasikiən rəha nasiruiən aupən, kəmol=pən nira nəni mine kau, uə nəuanəhmtau e kau iətəm kəmuvan əhtuv e oltə, kol=pən e iətəmi kəti iətəm tamikmik e nəhmti Uhgın məmə nipətın taruətuəh, namikmikiən tikə lan.

14 Mətəu nira IesuŞ in tatos nəsanəniən asoli tapirəkis natimnati min u.* Krısto in təmol aru sakrifais lan, e nəsanəniən rəha Narmin iətəm tətətiğ itulin. In sakrifais kəti iətəm təhruahru ağın, nərahian kəti tikə lan. Tol lanəha, kəni niran in tatos nəsanəniən, təhmen o nafəliən nikitəmah† o noliən min iətəm kotəhrun niti-pəniən itəmi e nimisiən, məmə itəmah onəkotəfaki əmə kəm Uhgın iətəm tətəmiəgəh.‡

15 O natimnati min u iətəm Iesu təmol, in suaru o nosian nəniəskasikiən vi rəha nasiruiən.Ş Uhgın təmauin e nətəmimi rəhan, kəni məni əskasik kəm lah məmə natimnati təuvır min u, in rəhalah. Kəni natimnati min u, ko kəsohkəiən nian kəti,* mətəu okəutatığ itulin. İlah okotos natimnati min u, mətəu-inu rəueiu nimisiən rəha Krısto in tinətəou rəkis nəhmti təfagə tərəh rəha nətəmimi min u nətəm kəmotatgəhli Lou rəha nəniəskasikiən rəha nasiruiən iətəm təmaupən matığ.

‡ 9:12 Rom 3:25 § 9:14 1Pitə 1:2,18-19 * 9:14 Hip 10:4
 † 9:14 Sek 13:1; Hip 10:2,22; 1Jon 1:7 ‡ 9:14 Tait 2:14 § 9:15
 Luk 22:20 * 9:15 Hip 10:34

16 Nəmə Iesu təsimisiən lanəha, kəni rəhan nətəmimi okəsotosiən natimnati təuvir mın iətəm in təməniəkis məmə rəhalah. Mətəu-inu nəmə iətəmi kəti tol nəniəskasikiən kəti məmə rəhan natimnati otuvən o iətəmi pişin kəti nian in otimis, kəni iətəmi u in otəkeikei mımis pipim, konu nəniəskasikiən rəhan in otətətiḡ mətəmiəḡəh.

17 Nəniəskasikiən kəti tol lanəha, təsatigiən məsəmiəḡəhiən nian iətəmimi təməni tətətiḡ əhanəh. Rəhan nəniəskasikiən in otətətiḡ matəmiəḡəh əmə nian in tinimis rəkis.

18 O natimnati mın u, e nəniəskasikiən rəha nasiruiən aupən, nira nati miəḡəh kəti təkeikei maiəh, təḡətun məmə nati kəti təmimis, kəni otol məmə nəniəskasikiən in tətəmiəḡəh mətətiḡ.

19 Tol lanəha, nian Mosis in təməni pətigəm rəkis nəḡhatien mın rəfin rəha Lou kəm nətəmimi, kəni uərisiḡ lan, in təmos nimeimei sipsip kəmol tərərəuv mine nəhlmi niḡi u hisop, məuveri=pən e nira nəti kau mine nira nəni mine nəhu, kəni morarəḡrəḡ=pən nirə e nauəuə rəha Lou mine nətəmimi mın.[†]

20 Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Inu nira nati miəḡəh kəti iətəm təmimis o noliən nəniəskasikiən rəha nasiruiən rəha Uḡin tətətiḡ mətəmiəḡəh. Kəni itəmah nəkotəkeikei mautisiai, mautol nəuiən.”[‡]

21 E noliən kətiəh əmə, Mosis təmol=pən nirə e Nima Tapolin Asim mine natimnati mın iətəm kəmos o nəfakiən.

22 Lou tətəni məmə pris otəkeikei matol=pən nirə e natimnati tepət, iuəkir natimnati rəfin, məmə

[†] 9:19 Eks 24:6-8 [‡] 9:20 Eks 24:8; Luk 22:20

ilah okotasim. Kəni nəmə nīrə təsaiuiən ohni, kəni Uhgīn ko təsafəliən təfagə tərāh. §

²³ Tol lanəha, nīrə rəha noliən sakrifais, in təmaiəh o noliən natimnati mīn u kotasim. Mətəu Nima Tapolin Asim mīne natimnati mīn rəhan əha ikin, ilah narmi natimnati mīn əmə* iətəm tatəpsen=pən natimnati iətəm kəutatig e negəu e neai. Mətəu nəfakiən o natimnati iətəm tol nīpəti nati aɡin mīn, iətəm kəutatig e negəu e neai, nīra nati miəgəh təsəhmeniən o noliən ilah kotasim. Okəkeikei kol sakrifais kəti iətəm təuvīr mapirəkis.

²⁴ Iesu in təsuvəniən imə e Ikin Tasim Ikin rəha nəhue nīftəni u, iətəm nətəmimi əmə kəmotol. Nīmə kəha, in narmi nati əmə rəha Ikin Tasim Ikin pəhriən əpəha ilis e negəu e neai. Mətəu Iesu təmuvən e negəu e neai, kəni rəueiu əha in tətəhtul e nəhmti Uhgīn, kəni nīmisiən rəhan in sakrifais rəhatah matos nīmeitah. †

²⁵ Kəni nian Iesu təmol aru sakrifais e rəhan nəmiəgəhiən, in rəhan noliən tol pişin e pris asoli aɡin u aupən. E nəniəskasikiən rəha nasiruiən u aupən, pris asoli aɡin otəkeikei muvən imə e Ikin Tasim Aɡin Ikin kəni mos nīra nati miəgəh, səniəmə nīran aru, mol sakrifais lan. Təkeikei matol lanəha e nu mīn rəfin. Mətəu Kristo təmuvən e Ikin Tasim Aɡin Ikin e negəu e neai, təmos aru nīran kəni mol sakrifais lan mau kətiəh əmə kəni tīnəhmen.

²⁶ Nəmə Kristo təmatol sakrifais lanəha e nu mīn rəfin, təhmen e pris mīn u aupən, in otəkeikei mətəu nəhməiən nian tepət tətəuvin e nian Uhgīn təmol nīftəni. Mətəu rəueiu, kitah kinotatig e nau-nun nian, in təmiet pətigəm=pa mau kətiəh əmə, ‡

§ 9:22 Lev 17:11 * 9:23 Hip 8:5 † 9:24 1Jon 2:1; Rom 8:34
‡ 9:26 Hip 9:12,28

məmə otol aru sakrifais e rəhan nəmiəgəhiən o nos rəkisiən təfagə tərəh. Kəni rəhan sakrifais, in naunun.

²⁷ Kitah nətəmimi, Uhg̃in tinələhu nian əhruahru rəhatah kətiəh kətiəh məmə okohmis lan, mau kətiəh əmə. Kəni uərisig lanko, in otakil rəhatah noliən m̃in. §

²⁸ Kəni Kristo təmol aru sakrifais lan, mau kətiəh əmə,* məmə in otatipə e təfagə rəha nətəmimi tepət. † Kəni uərisig, nian otatitəlig=pa m̃in, ‡ in otəsuvaiən m̃in o nos rəkisiən təfagə tərəh. Kəni nətəmimi nətəm kəutəhtahnin, nəumis tus ilah ohni, ilah u, Kristo otəsuva m̃iniən məmə in otakil ilah, mətəu otuva m̃in məmə in otosmiəgəh ilah. §

10

Sakrifais rəha Iesu, təmol nian kətiəh əmə, kəni in tinəhmen

¹ Natimnati m̃in rəha Lou, ilah kotəhmen e narmi nati* iətəm otəsuvəhiən kəhuva, mətəu ilah səniəmə ñipəti nati. E nu kətiəh kətiəh m̃in rəfin pris m̃in kotəkeikei mautol əmə sakrifais lanko. Mətəu nati əpnəp̃in məmə ilah kautol sakrifais, mətəu Lou in tərəru noliən nəfaki m̃in nətəm kəhuva o Uhg̃in kotəhruahru e nəhmtin, mətəu-inu ilah narmi sakrifais agin əmə, mətəu ilah səniəmə ñipəti nati.

² Nəmə sakrifais m̃in ilah kotəhmen, motəhrun noliən nətəmimi kotəhruahru. Kəni nəfaki m̃in kotəhrun nələhuiən motəpəh noliən rəha sakrifais, mətəu-inko ñikilah tinəruən rəkis mau kətiəh əmə

§ 9:27 2Kor 5:10 * 9:28 Hip 7:27; 9:12,26; 10:10 † 9:28 Aes 53:12 ‡ 9:28 Mat 16:27 § 9:28 2Tim 4:8 * 10:1 Kol 2:17; Hip 8:5

təhmen. Kəni nəmə tinafəl rəkis nīkilah lanəha, kəni ilah kəsotətəu mīniən tərəh o rəhalah noliən tərəh. Mətəu, kəpə, ilah kautətəu əhanəh tərəh.

³ Tol lanəha, e nu mīn rəfin, ilah kautol pau sakrifais, mətəu nati u tatol əmə məmə ilah ko kəsotaluīən e noliən tərəh mīn rəhalah,

⁴ mətəu-inu nira nəni mīne kau in tərəuru aḡin nos rəkisiən təfagə tərəh.†

⁵ Tol lanəha, nian Kristo tuva e nəhue niftəni, in təməni=pən kəm Uhgīn məmə,

“Ik nəkəpəh sakrifais mīn mīne natimnati mīn kəutəfinə kəm ik.

Mətəu ik nəmol=pən nīpətīk kəti məmə iəkuvən lan.”‡

⁶ Kəmotuvan əhtuv natimnati e oltə təhmen e nəfakiən rəhalah otuvnə ohnik, kəni mautil sakrifais o nafəl rəkisiən təfagə.

Mətəu nati əpnapīn kautol lanəha,

mətəu kəsotoliən məmə nīkim tagiən o lah.

⁷ Kəni iəu iətəni məmə,

“Kəmətēi nəghatiən kəti tətātīg e Nauəuə Rəha Uhgīn iətəm tətəghati lak məmə,

‘Uhgīn, iəu u, iəmuva o noliən rəham nətəligiən.’”§

⁸ E nəghatiən u aupən ikin, Kristo təmaupən məni məmə,

“Ik nəkəpəh sakrifais mīn

mīne natimnati mīn iətəm kəutəfinə kəm ik,

mīne natimnati mīn iətəm katuvan əhtuv e oltə,

mīne sakrifais mīn iətəm katol o nafəl rəkisiən təfagə.

Natimnati mīn u, ik nəkəpəh,

kəni kəsoliən məmə nīkim tagiən o lah,”

† 10:4 Hip 9:12-14 ‡ 10:5 Hip 2:14; Sam 40:6-8 § 10:7 Mat 26:39

(nati əpnapin məmə ilah kautohtəu=pən suaru iətəm Lou təməni.)

⁹ Kəni uərisig, Krīsto tətəni mīn məmə, “İəu u, iəmuva məmə iəkol nətəligiən rəham.” E nəghatiən u rəhan, in tətəh rəkis nəniəskasikiən əuas rəha nasiruiən, məmə in otələhu nəniəskasikiən vi rəha nasiruiən kəti.

¹⁰ Kəni İesu Krīsto təmol nətəligiən rəha Uhgīn tol lanu. In təmol sakrifais aru e nīpətīn, * mau kətiəh əmə, † məmə otol kitah kotasim, kitah u rəhan mīn nətəmimi. ‡

¹¹ Nian rəfin, pris mīn ilah kautəhtul mautil uək rəha nəfakiən, mautil sakrifais, mautil nati kətiəh əmə nian rəfin, o nafəl rəkisiən noliən tərəh. Mətəu sakrifais mīn u, ilah kəsotəhmen aginiən o nos rəkisiən təfagə tərəh nian kəti.

¹² Mətəu pris u rəhatah, tinol rəkis rəhan sakrifais mau kətiəh əmə, kəni sakrifais əha in təhmen məuaou o nafəl rəkisiən noliən tərəh rəha nətəmimi tatuvən matuvən naunun tikə. Kəni nian tinələhu rəkis lanəha rəhan sakrifais, kəni in tinətəharəg§ e nəhlmi Uhgīn maru, ikin ima nepətiən mine nisaiən.

¹³ Kəni ikin əha, in tətəhtahnin əmə məmə Uhgīn otol rəhan tikimīr mīn kotəhmen e napən iətəm tətəfəl nəhlkīn lan,*

* **10:10** Hip 2:14 † **10:10** Hip 7:27 ‡ **10:10** Hip 10:14; Efəs 5:26 § **10:12** Pris mīn, ilah kautəhtul əmə nian ilah kinotol rəkis sakrifais mīn rəhalah, mətəu-inko rəhalah sakrifais mīn ko təsolian naunun nian kəti. Mətəu İesu in təməharəg, mətəu-inu in, rəhan sakrifais, tatol nian kətiəh əmə o nafəliən rəhatah noliən tərəh mīn. Rəhan sakrifais in təhmen agin mapirəkis. Kəni İesu tətəharəg itulīn. Eruh mīn-to Hip 1:3; 7:26-27; 9:12; 9:25-26; 10:11-14.

* **10:13** Afīn-to futnot e Hip 1:13

14 mətəu-inu e noliən sakrifais mau kətiəh əmə əha, Kristo təmol məmə rəhan nətəmimi nətəm Uhgın təmələhu məmə rəhan, ilah mın u kınotəhruahru e nəhmtin, matuvən matuvən, naunun tikə.

15 Kəni Narmın Rəha Uhgın, in mın tətəni-vivi natimnati mın u kəm tah. In təməni məmə,

16 “Iərmənig tətəni məmə,

‘Nian iətəm otəpanuva,

oiəköl nəniəskasikian vi rəha nasiruiən kəm rəhak nətəmimi tol lanu lan.

Iəu oiəkəfən lou mın rəhak e nikilah,

kəni oiəkətei rəkis=pən e nətəligiən rəhalah.’ †

17 Kəni in tətəni mın məmə,

“Iəu oiəkalu e rəhalah noliən tərəh mın,

kəni nikik otəsəhti minian noliən mın rəhalah nətəm kəutatgəhli Lou.” ‡

18 Nian Uhgın tətəfəl rəkis noliən tərəh mın rəha iətəmi kəti, kəni tol məmə ko təsəhmenian, məmə in otol mın sakrifais tuvən kəm Uhgın ohni.

*Pəh kotəhtul əskasik
e rəhatah nəhatətəian*

19 Piak mın mine nəuvinik mın. Tol lanəha, kəni nira Iesu təmol məmə kitah kotəhrun nuvəniən imə İkin Tasim Agın İkin, kəni məsotəginian.

20 Rəueiu əha, Iesu in təmətei suaru vi kəti, iətəm tətəmiəgəh. In təməhapu napən iətəm tətəhkułpəsığ İkin Tasim Agın İkin, tətəgətun=pən nıpətin. Kəni mol suaru vi u rəhatah məmə kitah kotəhrun nuvən-pəniən ikın, məhuvən o Uhgın. §

† 10:16 Jer 31:33; Hip 8:10 ‡ 10:17 Jer 31:34; Hip 8:11 § 10:20
Lev 16:2; Mat 27:51; Efes 2:18; Hip 9:8

21 Kəni pris asoli aɡın rəhatah, in iətəmi asoli iətəm tətarməniɡ* e nimə rəha Uhgın, inu rəhan nətəmimi.†

22 Tol lanu, pəh kəhuvən iuəkır e nəhmti Uhgın,‡ e nikitah iətəm tərıauəh e nəhatətəiən pəhriən. Mətəu-inu Krısto təmöl=pən nıran e nikitah məmə kitah okotasim.§ Kəni in təməueiu rəkis nıpətıtah e nəhu əhlan, in əmə in əmə.*

23 Kitah kotəni məmə kəmotələhu=pən nətəliɡiən rəhatah e Krısto. Tol lanəha, pəh kotəhtul məhəməha lan, məsotəlauəl-auəliən, mətəu-inu kitah kotəhrun nahɡəliən e rəhan nəghatıən mın iətəm təməni əskasik rəkis kəm tah.

24 Pəh kotəhɡi-pəri nətəliɡiən rəhatah mın, məmə kitah okotolkeikei kitah mın, kəni mautil təuvır aɡın kəm tah mın tatuvən təhmın mın lanəha.

25 Təsəuviriən məmə okotəhlman e noliən rəha nuhapuminiən kitah mın. Nətəmimi nəuvein ilah kautol lanəha, mətəu pəh kitah kautem məhəməha itah mın nian rəfin.† Kəni rəueiu koteruh məmə nian rəha nuvaiən rəha İesu tətıva iuəkır, təuvır məmə kitah kautəkeikei e nem əskasikiən itah mın, mautil tətəri təhmın mın.

26 Təuvır məmə kautem əskasik itah mın lanəha, mətəu-inu nəmə kitah kınotəhrun rəkis pau nıpəhriənıən, mətəu kitah kautohtəpın suaru pişin mautekeikei e noliən tərəh, kəni tatol məmə sakrifais kəti mın tikə aɡın o nos rəkisiən təfagə tərəh rəhatah.‡

27 Kəni nəmə sakrifais kəti mın tikə məmə otos rəkis təfagə tərəh rəhatah lanəha, kəni nati

* 10:21 Sek 6:13 † 10:21 Hip 3:6 ‡ 10:22 Hip 7:19; Efəs 3:12

§ 10:22 Esik 36:25; Hip 9:14; 12:24 * 10:22 1Pitə 3:21 † 10:25 Hip 3:13 ‡ 10:26 Hip 6:4-8; 2Pitə 2:20-21

kətiəh əmə əha ikin tətətig. Inko, kitah kautəgin, məutərəmrumin, mətəu-inko kitah kotəhrun vivi məmə kitah kautəhtahnin əmə nalpiniən əskasik, mine nigəm asoli rəha niəməha rəha Uhgın iətəm otəkeikei mus rəhan tikimır min. §

²⁸ E Lou əuas rəha Mosis aupən, nəmə iətəmi kəti tatol nati əpnapin e Lou matgəhli, kəni iətəmi keiu uə kisil okləni pətigəm in, kəni iətəmi u təkəikei mimis. Ko kəsəginian ohni.*

²⁹ ? Mətəu təhro e iətəmimi u iətəm tatevig-ərain Nəti Uhgın?† Uhgın təmol nəniəskasikiən rəha nasiruiən kəm tah, kəni nira Kristo təmol nəniəskasikiən u tətətig mətəmiəgəh.‡ Niran əmə u, təhrun noliən iətəmimi tasim, kəni in iətəmimi rəha Uhgın. § ? Mətəu təhro e iətəmimi iətəm tateh əpnapin nərə u, məmə in səniəmə nati asim kəti? ? Narmın Rəha Uhgın in tətəuəri nəuviriən rəhan kəm nətəmimi, mətəu təhro e iətəmimi iətəm tətərekın əfəməh Narmın əha, mətəu mətəuhlin=pən nəmtahn lan məpəh nəuviriən rəhan? Iətəmi u, təhruahru agin əmə məmə nalpiniən rəhan in otəskasik mapirəkis nalpiniən rəha iətəm tətətgəhli Lou rəha Mosis.*

³⁰ Mətəu-inu kitah kinotəhrun rəkis Uhgın u iətəm təməni məmə, “Nalpiniən nitai nati, inu uək əmə rəhak. Kəni iəu oiəkalpin nitai noliən rəhalah təhmen əhmen əmə.”†

§ 10:27 2Təs 1:7-9; Hip 12:29 * 10:28 Dut 17:6,7 † 10:29

Hip 6:6 ‡ 10:29 Mat 26:28 § 10:29 Nəh 1:5 * 10:29

Nəmə nətəmimi nəuvein u kəmotəhatətə rəkis e Iesu, konu motətig mohtəlig=pən min e noliən aupən mautol noliən tərəh, ilah kautol noliən tərəh e fes u tətəghati lan. † 10:30 Dut 32:35

Kəni in təməni məmə,

“Iərməniḡ in otakil nolian rəha nətəmimi rəhan.”‡

³¹ Uhg̃in u iətəm tətəmiəḡəh mətəsanən aḡin, tətatiḡ mətatiḡ. Kəni nəmə kitah kotatiḡ əhanəh e təfagə tərah, kəni in otələs itah e nəhlm̃in mol nalp̃iniən kəm tah. Nati u in nati kəti məmə okəḡin pəhriən lan.

³² Təuvir məmə nikitəmah təhti nian u aupən, nian nəhagəhagiən tətətasiəḡəp̃in itəmah aupən. E nian u, itəmah nəmotatiḡ e nəluag̃iniən asoli e nəmiəḡəhiən, kəni in nian iəkis kəti, iətəm nəmotatiḡ e nəhm̃əiən asoli.§ Mətəu itəmah nəmautəhtul əskasik.

³³ Nian nəuvein nətəmimi kəutəni rah itəmah e nəhmti nətəmimi,* kəni mautil m̃in natimnati tərah m̃in nəuvein e təmah. Nian nəuvein, itəmah nəmotos mautəhtul=pən o nətəmi m̃in ko nətəm katol tərah e lah lanəha.

³⁴ Itəmah nəmotos mautəhtul=pən o lah lanəha, kəni nian kəməhuvən e kaləpus, kəni itəmah nəmotasiru e lah motətəu tərah o lah e nian iəkis m̃in rəhalah.† Kəni nian nətəmimi kəmotakləh e natimnati m̃in rəhatəmah, kəni itəmah nikitəmah təmagiən əmə, ‡ mətəu-inu itəmah nəmotəhrun rəkis məmə rəhatəmah natimnati nəuvein əha ikin kəutatiḡ e neai, iətəm kotəuvir motapirəkis. Kəni natimnati m̃in u, ko kəsəhkəiən nian kəti.§

³⁵ Inəha, in nətəouiən asoli rəhatəmah iətəm Uhg̃in otəpanəfinə kəm təmah. Kəni mətəu-inko o nati təuvir m̃in əha iətəm kautəməhli aupən

‡ **10:30** Dut 32:36; Sam 135:14 § **10:32** Fil 1:29,30 * **10:33**
 1Pitə 4:14 † **10:34** Hip 13:3 ‡ **10:34** 1Pitə 4:13 § **10:34** Hip
 11:16; 1Pitə 1:4,5

e tāmah, tāsəuviriən māmə onəkotəmkarəpən e nəhatətəiən əskasik rəhatəmāh.

³⁶ Itāmāh nəkotəkeikei motol rəhatəmāh nətəligiən təfəmāh,* māmə nəkotol natimnati iətəm Uhgīn tolkeikei. Kəni itāmāh onəpanotos natimnati mīn iətəm in təmāni əskasik māmə otəfiənə kəm tāmāh.†

³⁷ Mətəu tol lanu lan, inko Uhgīn təmāni mīne māmə,

“Otəsuvəhiən, kəni iətəmi u iətəm tətuvā,
in otiet pətigəm=pa, otəsān təlig-təligiən.‡

³⁸ Mətəu rəhək iətəmimi iətəm təhruahru e nəhmtək,

in otətəkeikei e rəhan nəhatətəiən.§
Mətəu nāmə iəkeruh māmə təpəh iəu,
mīnətan təlig-təlig,
kəni nīkik otəsāgiəniən ohni.”

³⁹ Mətəu kitāh u, kəsotoliən lanəhā. Kitāh ko kəsotan təlig-təligiən māmə Uhgīn otərəkīn itāh. Kəpə. Kitāh nətəmimi rəhā nəhatətəiən e Uhgīn, māmə kitāh kautos nəmiəgəhiən.

11

Nəhatətəiən

¹ ?Nati nak u, in nəhatətəiən? Kitāh kotələhu=pən rəhatah nətəligiən e natimnati mīn u, iətəm otəpanuva, konu nəhatətəiən rəhatah in tatol māmə kitāh okotəhrun vivi māmə natimnati mīn u, ilah nīpəhriəniən. Nati əpnəpīn māmə kəsotəhiən* natimnati mīn u, mətəu kitāh

* **10:36** Rom 5:3,4; Hip 12:1; Jem 1:3,4,12; 5:11 † **10:36** Hip 6:15;

9:15 ‡ **10:37** Nəh 22:20 § **10:38** Hab 2:3-4; Rom 1:17; Kəl 3:11

* **11:1** 2Kor 4:18

kotəhrun vivi məmə kitah okotos mətəu-inko nəhatətəiən tətəgətun lanəha kəm tah.

² Kəni Uhg̃in təməni-vivi nətəmi m̃in u aupən o rəhalah nəhatətəiən.

³ Nəhatətəiən tatol məmə kitah kotəhrun vivi məmə natimnati rəha nəhue niftəni u, Uhg̃in təməghati əmə, kəni ilah kəmotatig.† Natimnati iətəm kauteruh u rəueiu, in təməsosiən nati kəti iətəm t̃inatig rəkis mol ilah lan.

⁴ Ep̃il in təməhatətə əskasik e Uhg̃in, tol lanəha in təməfən nati kəti kəm Uhg̃in iətəm təuṽir mapirəkis rəha Ken.‡ Kəni mətəu-inu in təməhatətə əskasik e Uhg̃in lanəha, kəni Uhg̃in təməni pətigəm məmə in iətəmi əhruahru kəti, kəni ñikin tagiən o nosiən rəhan natimnati. Kəni nati əpnəp̃in məmə iətəmi u təm̃imis rəkis, mətəu nol̃iən rəha nəhatətəiən rəhan in tətəghati əhanəh kəm tah.§

⁵ Kəni Inok təməhatətə əskasik e Uhg̃in, tol lanəha in təməs̃imisiən. Uhg̃in təmos rəkis in e nəhue niftəni u, məmə otuvən əpəha ilis e negəu e neai. Nətəmiimi kəsoteh m̃iniən, mətəu-inu Uhg̃in təmos rəkis in.* Mətəu nian Uhg̃in təməsos rəkis əhanəhiən, Uhg̃in təməgətun kəm in məmə ñikin tagiən ohni.

⁶ Mətəu nəmə iətəmiimi təsəhatətəiən e Uhg̃in, in təsoliən Uhg̃in ñikin tagiən ohni, mətəu-inu nian iətəmi kəti tolkeikei məmə otuva o Uhg̃in,† in otəkeikei məhatətə məmə Uhg̃in tətətig, kəni mətətəou nətəmiimi m̃in ko nətəm kotalkut o nəhruniən in.

† 11:3 Jen 1 ‡ 11:4 Jen 4:4-5 § 11:4 Hip 12:24 * 11:5 Jen 5:21-24 † 11:6 Hip 7:19

⁷ Noa in tāməhatətə əskasik e Uhgın. Tol lanəha, nian Uhgın təmatəni=pən natimnati mın kəm in aupən, iətəm nətəmimi kəsoteruh əhanəhiən,‡ Noa təmatisiai matol nəuian. Kəni in təmuvləkin negəu asoli kəti§ məmə otosmiəgəh rəhan mın. E rəhan nəhatətəiən, təhmen əmə məmə Noa təmətakil nətəmimi. Kəni e rəhan nəhatətəiən, Uhgın təmol in təhruahru e nəhmtin.*

⁸ Epraham in tāməhatətə əskasik e Uhgın. Tol lanəha, e nian Uhgın təmauin rəkis lan məmə otuvən e nıtəni pisin kəti, in təmol nəuia Uhgın. Niftəni əha, Uhgın təməni əskasik rəkis kəm in məmə otəfən kəm in. Kəni Epraham təmiet, mətəu in təruru məmə tatuvən iə mine.

⁹ Təməhatətə əskasik e Uhgın lanəha, kəni mətətig e niftəni u iətəm Uhgın təməni əskasik aupən məmə otəfən kəm in.† Mətəu təmətətig ikin əha e nima tapolin əmə, təhmen e iapispis kəti. Kəni Aisək mine Jekəp iətəm Uhgın təməfən nəniəskasikiən u kəm lahal pəti, ilau mın kəmətuətig əmə e nima tapolin.‡

¹⁰ Epraham təmol lanəha, mətəu-inu in tətəhtahnin məmə otuvən e taun kəti§ iətəm nəukətin tiəkis, otətətig təfəməh.* Taun u, Uhgın təmol plan ohni, mol mak e nəmein muvləkin mələhu, kəni minol rəkis tətətig.†

¹¹ Serə təməhatətə əskasik e Uhgın nati əpnəpın məmə in tinəpətauəhli ağin, mətəu Uhgın təməfən nəsanəniən kəm in məmə in otemək. In təmələs

‡ 11:7 Hip 11:1 § 11:7 Jen 6:13-22 * 11:7 Jen 6:9 † 11:9 Uək 7:5 ‡ 11:9 Jen 12:1-8 § 11:10 Hip 12:22; 13:14 * 11:10 Nəh 21:2,14 † 11:10 Hip 11:16

nätin u, mätəu-inu in təməhatətə lan məmə otol nəniaskasikiən rəhan tuva miet pətigəm.‡ §

12 Epraham tinəuəhli rəkis təsuvəhiən timis,* mätəu nəuaniləuis min tepət kəmotšipən lan. Nati əpnapin məmə in iətəmimi kətiəh əmə, mätəu nəuaniləuis min əha rəhan, ilah tepət pik, təhmen əmə e məhau min e neai mine nipəkil e nikalkali nitəhi kəruru nəfiniən.†

13 Nətəmi min u, ilah kəmotəhatətə əskasik e Uhgın, mätəu nian kəmoħmis, ilah kəməsotos əhanəhiən natimnati min u iətəm Uhgın təməni əskasik məmə otəfən kəm lah.‡ İlah kauteruh natimnati min u məmə natimnati min kautan isəu əhanəh o lah, mätəu nikilah tagiən məmə okoteruh. § Kəni ilah mautəni pətigəm məmə kautatig e nəhue niftəni u mätəu ilah kotəhmen əmə e iapışpis min əmə.* Nəhue niftəni u, səniəmə in imalah pəhriən ikiən.

14 Nian nətəmimi kəutəghati lanəha, in tətəgətun əsas əmə, məmə ilah kəutəsal e imalah əhruahru ikiən.

15 Rəhalah nətəligiən təsitəlig-pəniən e niftəni rəhalah aıpən, iətəm kinotəpəh rəkis. Nəmə nikilah təhti lanəha, kotəhrun nitəligiən min, mätəu təsoliən lanəha.†

‡ **11:11** Suaru kəti min rəha nəuhliniən nəghatiən u tol lanu. “Epraham təməhatətə əskasik e Uhgın, nati əpnapin Serə tinəpətauəhli rəkis. Mätəu Uhgın təməfən nəsanəniən kəm in məmə otol nərfin. In təmələs nätin u mätəu-inu Epraham təməhatətə e Uhgın məmə in otol rəhan nəniaskasikiən tuva miet pətigəm.” § **11:11** Jen 17:19; 18:11-14; 21:2 * **11:12** Rom 4:19 † **11:12** Jen 22:17 ‡ **11:13** Hip 11:39 § **11:13** Mat 13:17 * **11:13** Jen 23:4; Lev 25:23; Fil 3:20; 1Pitə 1:17; 2:11 † **11:15** Jen 24:6-8

16 Ilah kotalkeikei imalah iki pišin kəti iətəm təuvir mapirəkis, inu e negəu e neai.‡ Kəni o nati u, in təsaulisiən§ məmə okəni məmə in rəhalah Uhgīn.* Kəni Uhgīn təmol əpenə-penə rəkis e taun kəti† ikin əha o lah.

17-18 Epraham təməhatətə e nəniəskasikīən mīn iətəm Uhgīn təməni=pən kəm in. Kəni nəghatiən kəti iətəm Uhgīn təməniəkis kəm in tol lanu, “Kəni okəni Aisək u məmə in nəuaniləuis əhruahru rəham,‡ kəni e Aisək u, oiəkol rəham nəuaniləuis otepət otepət.” Mətəu e nəhatətəiən rəha Epraham, nian Uhgīn təmek askəuvin in, in təməhtul maru əmə məmə tohamu nətin nəuan kətiəh əmə§ u Aisək məmə otol sakrifais lan kəm Uhgīn.*

19 Mətəu-inu Epraham nīkin tətəhti məmə Uhgīn təhrun nolīən iətəmimi təmiəgəh mīn e nīmisīən.† Kəni in təmos mīn nətin, iuəkīr əmə təhmen məmə in təmiəgəh mīn e nīmisīən.

20 Aisək təməhatətə əskasik e Uhgīn, kəni tol lanəha, təməfaki məmə Uhgīn otəhlman e nəuviriən rəhan tuvən kəm Jekəp mīne Iso, mətəni pətīgəm natimnati mīn iətəm otəpanuva nian kəti.‡

21 Jekəp təməhatətə əskasik e Uhgīn. Tol lanəha, nian iuəkīr əmə in timis, in təməfaki məmə Uhgīn otəhlman e nəuviriən kəm nəti Josip mil.§ In

‡ **11:16** 2Tim 4:18 § **11:16** Mak 8:38 * **11:16** Jen 26:24; 28:13; Eks 3:6,15 † **11:16** Hip 11:10; 13:14 ‡ **11:17-18** Jen 21:12;

Rom 9:7 § **11:17-18** Nati əpnapin nətin kəti mīn u Ismael, rəhan slef təmələs, mətəu nətin u Aisək kətəni məmə in nəuan kətiəh əmə mətəu-inu Uhgīn təməni rəkis aupən məmə otəfən kəm Epraham, kəni in nəti pətan əhruahru rəhan u Serə. Afīn-to e Jon 3:16.

* **11:17-18** Jen 22:1-10; Jem 2:21 † **11:19** Rom 4:21; Jon 5:21

‡ **11:20** Jen 27:27-29,39,40 § **11:21** Jen 48:1,8-22

təməfu kasikin, məhtul əməhli-əməhli, kəni in mətəni-vivi Uhgın.*

²² Josip təməhatətə əskasik e Uhgın. Tol lanəha, iuəkir əmə in timis, kəni in təmətəghati e nian nəuaniləuis min rəha Isrel kəpanohiet Ijip. Kəni in təmətəni rəkis əmə kəm lah məmə okotəhro e nikilkilin.†

²³ Tatə mine məmə rəha Mosis kəmuəhatətə əskasik e Uhgın. Tol lanəha, nian Mosis təməir,‡ ilau kəmueruh məmə in suakəku təuvir kəti, kəni ilau kəmətuəhluaig lan o məuiğ kisil. Kəni ilau kəməsuəginiən e natgəhliən nəghatiən rəha kig.§

²⁴ Mosis təməhatətə əskasik e Uhgın. Tol lanəha, nian in təmol iahgin, kəni təməsolkeikeiən məmə okəni məmə in nəti pətan Ijip kəti u rəhan tatə in Fero, kig rəha Ijip.*

²⁵ In təməsolkeikeiən məmə otətətig e naginiən rəha təfagə tərəh mətəu-inu naginiən rəha təfagə, in tətətig o nian əkuəkir əmə. In nikin təmagiən məmə otuvən məutətig ilah nətəmimi rəha Uhgın, məutətəu tərəh ilah min ilah.

²⁶ Nikin təmətəhti məmə nəmə nətəmimi okotaləh əmu† in mətəu-inu in tətəhatətə e Kristo iətəm otəpanuva, kəni in ko təsaulisiən. In nikin otəgiən təhmīn min o nati u tapirəkis ağın məmə otətətəu təuvir e natimnati təuvir min e nəmiəgəhiən əpəha Ijip.‡ In təmətol lanəha mətəu-inu nian rəfin in

* **11:21** Jen 47:31 † **11:22** Josip təməni məmə nian nətəm Isrel okautohiet Ijip, kotos nikilkilin məhuvən e niftəni Uhgın təməniəkis məmə otəfən kəm lah. Inu kətəgəton məmə Ijip səniəmə imalah əhruahru ikin. Jen 50:24,25; Eks 13:19; Jos 24:32 ‡ **11:23** Eks 2:2 § **11:23** Eks 1:16,22 * **11:24** Eks 2:10 † **11:26** Hip 13:13 ‡ **11:26** Luk 14:33

tətəsal=pən o nətəouiən iətəm Uhgın otəfən kəm in. §

27 Mosis in təməhatətə əskasik lanəha e Uhgın, kəni təmagim Ijip* məsəginian e kig u iətəm niəməha tatol pik. In təməseirairian mītəlig, in təməkeikei matuvən, təhmen məmə inu tateruh Uhgın u, iətəm iətəmimi təseruhiən e nəhmtin.

28 Təməhatətə əskasik e Uhgın lanəha, kəni in təmətuəuin nolian lafet rəha Pasova. In təməni pətigəm kəm nəuaniləuis min rəha Isrel məmə okotəkeikei motorin=pən nira sipsip e doə e nimə min rəhalah. Okotol lanəha məmə agelo iətəm Uhgın otahli=pa o nuhamuiən iətəmi, † in otəsuhamuiən nenətilah min u nəman, ‡ iətəm kəmotəupən motair.

29 Nəuaniləuis min rəha Isrel kəmotəhatətə əskasik e Uhgın. Tol lanəha, ilah kotəhrun nohapuminiən e Nitəhi Ərarəuv, iətəm təməuəri, kəni kotaliuek lan təhmen əmə e nitəni asik. Mətəu nian nətəm Ijip kəmotalkut o nitəu-pəniən ilah, kəni nitəhi təmelərmin ilah, kəni kotəmmim. §

30 Nəuaniləuis min rəha Isrel kəmotəhatətə əskasik e Uhgın, kəni tol lanəha, ilah kotaliuek mohtəlau e nıpai asoli e Jeriko. Nıpai asoli u, kəmol e kəpiel. İlah kəmautohtəlau, mautohtəlau e nıpai asoli əha, motətəuarus nian səpin, kəni əmeiko nıpai asoli u, titəgıt mıməris-məris.*

31 Rehap u, pətan e suaru, təməhatətə əskasik e Uhgın. Kəni tol lan əha, nikin təmagiən məmə otos suah mil u nəuaniləuis mil rəha Isrel, iətəm

§ 11:26 Hip 10:35 * 11:27 Eks 12:50-51 † 11:28 1Kor 10:10

‡ 11:28 Eks 12:21-23 § 11:29 Eks 14:21-31 * 11:30 Jos 6:12-20

kəmiəuva oneuən məmə okueruh kəni muəhrun vivi natimnati ikin. Ilau kəmiəuva e rəhan nimə.† Kəni o nati u, nəuaniləuis min rəha Isrel kəməsotohamuiən pətan u nian ilah kəmotohamu nətəm ikin əha nətəm kəmotəhti nəuia Uhgın.‡

32 Mətəu ko iəsəniən tuvən təhmin. Ko iəsəghatiən təfəməh məni Kition,§ mine Pərak,* mine Samsin,† mine Jefatə,‡ mine Tefit,§ mine Samuel,* mine iəni min.

33 Ilah u kəmotəhatətə əskasik e Uhgın, kəni tol lanəha, ilah kəmotol natimnati tepət. Ilah kəmotit nəuaniləuis min rəha Isrel məhuvən motəluagin ilah nətəm iki pisin pisin min, kəni mautol win e lah.† Ilah kəmautol nolien əhruahru min, kəni mautos natimnati təuvir min iətəm Uhgın təmən-i-əskasik məmə otəfən kəm lah. Kəmotəhtipəsik e nohli laion min məmə okəsotuniən ilah,‡

34 kəni ilah kəmotohapis nigəm asoli iətəm tatuəu,§ kəni ilah motagin rəkis e nətəm kotəni məmə okotohamu ilah e nau u nisə rəha nəluaginien.* Ilah rəhalah nəsanəniən tikə, mətəu Uhgın təməfən nəsanəniən kəm lah.† Kəni ilah kautol win e soldia min rəha nitəni pisin pisin min.‡

35 Nipətan nəuvein əha ikin nətəm kotəhatətə əskasik e Uhgın, kəni tol lanəha Uhgın tatol nenətilah kotair=pa min e nimisiən.§

† 11:31 Jos 2:1-16 ‡ 11:31 Jos 2:1,9-14; 6:22-25; Jemis 2:25

§ 11:32 Jaj 6-8 * 11:32 Jaj 4-5 † 11:32 Jaj 13-16 ‡ 11:32

Jaj 11-12 § 11:32 1Saml 16:1,13 * 11:32 1Saml 1:20; 3:19-4:1

† 11:33 2Saml 8:1-3 ‡ 11:33 Dan 6:22 § 11:34 Dan 3:19-27

* 11:34 Eks 18:4 † 11:34 2King 20:7; Jaj 16:28 ‡ 11:34 Jaj

15:8 § 11:35 1King 17:22,23; 2King 4:36-37

Mətəu nətəmimi nəuvein əha ikin nətəm kotəhatətə əskasik e Uhg'in, ilah kotegəhan e rəhalah tikimir min kautol nərahian mine nahməian kəm lah e nipətilah, kəni nīkilah təsəhtian nati u. Ilah kəməsotəpəhian rəhalah nəhatətəian, məmə rəhalah tikimir min okohtis ilah. Ilah kəutəhatətə məmə Uhg'in in otol ilah kotəmiəgəh min e nəmiəgəhian kəti iətəm təuvir mapirəkis.

36 Kəni ilah nəuvein, nətəmimi kəutaləh əvvsan e lah, kəni kautalis ilah.* Kəni ilah nəuvein, nətəmimi kəutəlis-ərain ilah e sen, kəni mautəmki=pən ilah e kaləpus.†

37 Ilah nəuvein, kəmahtimu ilah e kəpiel apin,‡ kəni ilah nəuvein, nətəmimi kəmotəatuv ilah e so kohmīs. Kəni ilah nəuvein, kəmətam u ilah e nau u nisə rəha nəluaginian.§ Kəni ilah nəuvein kautəhuvən əmə e nīlosi nəni mine sipsip.* Ilah nanrah min agin, nian rəfin nətəmimi kautərəkīn ilah, mautol tərəh agin e lah.

38 Ilah, nətəmi təuvir min. Nəhue niftəni u, təsəhmenian məmə ilah okotatig ikin. Mətəu ilah kəmautatig əpnəpin əmə, əpəha ikin təpiə-məpiə ikin mine e nītəuat min, mine e nipəg kəpiel min,† mine nipəg min əpəha e niftəni.

39 Nətəmimi min u, ilah rəfin kəmotəhatətə əskasik lanəha e Uhg'in, kəni in təməfən nərgin təuvir kəm lah.‡ Mətəu ilah kəməsotos əhanəhian nati u iətəm Uhg'in təməni əskasik rəkis məmə

* **11:36** Jer 20:2; 37:15 † **11:36** Jen 39:20 ‡ **11:37** 2Kron 24:21
 § **11:37** 1King 19:10; Jer 26:23 * **11:37** 2King 1:8 † **11:38**
 1King 18:4; 19:9 ‡ **11:39** Hip 11:2,4

otəfən kəm lah, § *

⁴⁰ mətəu-inu in tinol rəkis nəlpəkauian kəti rəhan, məmə in otol təuvir mapirəkis kəm tah. Kəni e nətəligiən rəhan, in tolkeikei məmə otilpən kitah min ilah u aupən, məmə kitah min ilah min u əmə, otol pəti itah kotəhruahru agin. †‡

12

Uhgin tətəgəu əhruahru nenətin min

¹ Kəni nətəmi min u, ilah tepət pik, kəutatig titəlau e tah, kautəhtul pətigəm o Uhgin, məutəhatətə əskasik lan, kəni rəhalah nəmiəgəhiən in tətəfəri nəhatətəiən rəhatah. O nati u, pəh kotəlin rəfin nati figəm iətəm otaskəlim-ərain itah məmə kəsotaiu pikien, mine təfagə tərəh iətəm tətəpeir=pən e tah. Kəni pəh kitah kotaiu* məsotəpəouiən† e naiuiən iətəm Uhgin təmələhu aupən e tah.

² Kotəhrun nolien nian nəhmtitah otəhtul=pən əmə e Iesu,‡ iətəm in nəukəti nəhatətəiən rəhatah, § kəni inko iətəm otol məmə kitah kotətəuarus mak e nəhatətəiən rəhatah. Pəh kitah nikitah otəhti nolien rəha Iesu, inkonu in rəhan nətəligiən təfəməh, nian in təmiimis e niggi kəməluau, kəni

§ **11:39** E fes 33 kitah koteruh məmə nətəmi min u nəuvein kəmautos natimnati təuvir min iətəm Uhgin təməni əskasik məmə otəfən kəm lah. Mətəu nəniəskasikien kəti əha ikin iətəm kəsotos əhanəhiən. Ilah kotəsal=pən o nian iətəm Uhgin otahli=pa Kristo tuva, mətəu ilah u, kəməsotehiən e rəhalah nəmiəgəhiən, * **11:39** Hip 11:13; 10:36 † **11:40** Nəh 6:11; Hip 2:10 ‡ **11:40** Suaru kəti min rəha nəniən “məmə kitah min ilah min u əmə, otol pəti itah kotəhruahru agin,” tol lanəha, “məmə kitah min ilah min u, okotətəuarus əhmen əhmen əmə mak e naunun naiuiən.” * **12:1**

1Kor 9:24 † **12:1** Hip 10:36 ‡ **12:2** Sam 25:15 § **12:2** Hip 2:15

mətəu nahməian.* Mətəu in təmol nati əpnapin lan, megəhan e naulisən rəha nīmisiən e nigī kəməluau, mətəu-inu təmol rəhan nətəligiən təkasiḱ o nagianien iətəm in otəpanos. Kəni rəueiu, in tətəharəg e nəhlmin maru rəha Uhgīn u in Kig,† iḱin nepətiən mine nisiaiən tətatiḱ iḱin.

3 Təuvir məmə nikitəmah otəhti Iesu, mine rəhan nəhtul əskasikiən e nian nol təfagə min kəmotəraki=pən e nəghatiən tərāh min kəm in, məmə nikitəmah otəsəpəouiən‡ kəni motəpəh nəhatətəien rəhatəmah.

4 Iəkəhrun məmə itəmah, nəutəluagin o noh rəkisiən təfagə tərāh e nəmiəgəhiən rəhatəmah, mətəu itəmah kəti tikə əhanəh iətəm niran təmaiū o nəluaginiən u.§

5 Itəmah ninotalu rəkis e nəghatiən iətəm tətəfəri nətəligiən rəhatəmah. E nəghatiən u, Uhgīn təməghati lanu kəm təmah, təhmen e nenətin əhruahru min, mətəni məmə, “Nətik, nian Iərməniḱ tətəgəu əhruahru iḱ, mətəgət pik lam, kəni solian nikiḱim təpəou, məsolian nati əpnapin lan.

6 Mətəu-inu nəmə Iərməniḱ tolkeikei pik iətəmi kəti, mos in məmə nətin,* kəni in otəkeikei məgəu əhruahru iətəmi u, məkeikei mətalis.”†

7 Tol lanəha, otəhtul məha-məha e nian iəkis min. Uhgīn tətəfa nian əskasik min u o nəgəu əhruahruien itəmah. Itəmah nenəti Uhgīn min,

* 12:2 Fil 2:8,9; Hip 2:9 † 12:2 Mak 16:19 ‡ 12:3 Kəl 6:9; Nəh 2:3 § 12:4 Hip 10:32-34 * 12:6 Sam 94:12; 119:75; Nəh 3:19 † 12:6 Prov 3:11-12

mol mēmā in tətəgəu əhruahru lanəha itəmah.‡ ? Mətəu suakəku nak ko iətəm tatə rəhan in təsəgəu əhruahruien?

⁸Uhgın tətəgəu əhruahru rəfin nenətın əhruahru min.§ Nəmā Uhgın təsoliən lanəha e təmah, kəni nıpətın u mēmā səniəmā itəmah nenətın əhruahru min, itəmah kəlkələh min e suaru.

⁹Rəhatah tatə min e nəhue niftəni u, kəutəgəu əhruahru itah. Kəni kitah, kautisiai ilah. ?Kəni okotəhro lanu lan e tatə rəha narmıtah* iətəm tətətig e negəu e neai? Təuvır mēmā okotosiahu aɡın itah, kəni motətig ahgəl.† Kəni e nolien əha, kitah okotos nəmiəgəhiən.‡

¹⁰Rəhatah min tatə, kəutəgəu əhruahru itah o nian əkuəkır əmə, e rəhalah əmə nətəligiən. Mətəu Uhgın tətəgəu əhruahru itah mēmā otasiru e tah, konu otol itah kotasim təhmen lan.§

¹¹Nəmā Uhgın tətəgəu əhruahru itah, in təhmen e nati kəti iətəm nian kitah kəmotun, mətəu tisiu, kəni marfu. Mətəu uərisig, nəmə kotegəhan mēmā nəgəu əhruahruien əha otiuvi asilə e rəhatah nətəligiən, kəni in otəuə e nəuan təuvır, inu nəməlinuiən* iətəm tatsipən e nolien əhruahru.

¹²Tol lanəha, nati əpnapın mēmā itəmah nəutətig e nian iəkis, mətəu otləfəri nəhlmitəmah iətəm təpəou, mēmā otəsanən. Mine nəulitəmah iətəm tətərəmrumin, kəni nəkotol mēmā təsanən o naiuiən.†

¹³“Otol suaru rəhatəmah təhruahru vivi,‡

‡ 12:7 Dut 8:5; 2Saml 7:14; Prov 13:24 § 12:8 1Pitə 5:9 * 12:9 Nam 16:22; 27:16 † 12:9 Jem 4:7 ‡ 12:9 Aes 38:16 § 12:10 2Pitə 1:4 * 12:11 Aes 32:17; Jem 3:17,18 † 12:12 Aes 35:3 ‡ 12:13 Prov 4:26

məmə pəh u iətəm nəutaliuək pəti, nəhłkɪn təmimɪs, nəhłkɪn ko təsərah aɡɪniən, miet rəkis, §
mətəu in otəpanəuvir min.”*

Iətəmi təsəhatətəian e Uhgɪn, in otəkeikei mos nalpiniən

14 Otalkut məmə onəkotatiɡ vivi itəmah nətəmimi rəfin e nəməlinuiən.† Kəni motalkut məmə nəkotol itəmah məmə rəhatəmah nəmiəɡəhiən tasim.‡ Iətəmimi iətəm təsasimiən, ko təsəruhiən nəhmti Iərmənig nian kəti. §

15 Autətəu vivi itəmah məmə mətə itəmah kəti iətəm tətəiu matuvən otəpəou e nəlugi suaru, kəni məsosian nəuviriən rəha Uhgɪn.* Autətəu vivi itəmah məmə nokɪ nigɪ akonə kəti† in otəsuvəniən e nikitəmah, kəni meviə, mol nəuan tepət e nəmiəɡəhiən rəhatəmah. Kəni nəhuin təhrun nərəkiniən nəmiəɡəhiən rəha nətəmi asim nəuvein min.

16 Autətəu vivi itəmah məmə iətəmi kəti təsit əpnəpiniən iərman uə pətan.‡ Itəmah kəti otəsəhmenien e Iso u rəhan nəmiəɡəhiən təsəhruahruian, in tatol nati əpnəpɪn e Uhgɪn. In təmaupən mair, mətəu in təmətuati e nepətian rəha suakəku iətəm təmaupən mair. § Mətəu nəhmti nati u in təmətuati lan, in nauəniən iətəm təmun mau kətiəh əmə.

17 Itəmah nəkotəhrun məmə uərisig, nikin təmanuvən min e nepətian rəha suakəku iətəm təmaupən mair. Kəni təmalkut pik məmə rəhan

§ 12:13 Kəl 6:1 * 12:13 Aes 35:3; Hip 10:36-39; 12:1-3; Prov 4:26 † 12:14 Rom 14:19 ‡ 12:14 Rom 6:22 § 12:14 Mat 5:8
* 12:15 Hip 3:12; 4:1 † 12:15 Dut 29:18; Hip 3:12 ‡ 12:16 1Kor 6:18 § 12:16 Jen 25:29-34

tatə otəfaki məhlman e nəuviriən kəti kəm in. Mətəu nati əpnəpən məmə təmətasək pik pau ohni,* mətəu nati u iətəm təmol, in təruru nəuhliniən mol nati pišin. Kəni rəhan tatə ko təsəfakiən məhlman e nəuviriən kəm in, məruru məfən kəm in nepətiən rəha suakəku iətəm təmaupən mair.

Lou təhro lanu lan mol pišin e nanusiən təuvir

¹⁸ Aupən nətəm Isrel kəməhuva e niətəuət asoli Sainai, niətəuət u e nəhue niftəni u iətəm nətəmimi kotəhrun neruhian mine nekian. Kəmoteruh nəmnami nigəm tatuəu, napinəpuian, mine norəuiən mine nimətagi asoli,

¹⁹ kəmotətəu təui təmasək əfəməh,† kəni motətəu nəuiən kəti tətəghati kəm lah.‡ Kəni nian kəmotətəlig e rəhan nəghatiən min, kəni ilah kəmautəni əskasik məmə ilah kotəpəh agin nətəu minian nəuiən u.§

²⁰ Kəmotəgin pik e nəghatiən u, təməni məmə, “Nəmə nati miəgəh əmə kəti otuvən e niətəuət u, mətəu itəmah onəkotəkeikei motahtimu e kəpiel apin timis.”*

²¹ Nian Mosis təmeruh natimnati min u, in min təmətəu tərəkəni məni məmə, “Iəu inəgin u inəgin, minətərəmrumin.”†

²² Mətəu itəmah nəsəhuva minian u ikinu, e niətəuət kəti rəha nəhue niftəni.‡ Itəmah ninəhuva rəkis e niətəuət u Saion,§ mine taun asoli* u imə Uhgın ikın iətəm tətəmiəgəh, tətətig itulin. Inu

* **12:17** Jen 27:30-40 † **12:19** Eks 19:12-22; 20:18; Dut 4:11

‡ **12:19** Dut 4:12 § **12:19** Eks 20:18-19; Dut 5:5,25; 18:16

* **12:20** Eks 19:12,13 † **12:21** Dut 9:19 ‡ **12:22** Eks 19:16-19; 20:18-21; Dut 4:11-12 § **12:22** Aes 24:23; 60:14; Nəh 14:1

* **12:22** Hip 11:10; 13:14; Mat 16:16

Jerusiləm vi əpəha ilis e negəu e neai,† u nagelo mīn tausin tausin kəmuhapumīn ilah ikīn o nagīənīən asoli.

²³ Kəni itəmāh nəməhuva e nuhapumīnīən asoli rəha nətəmimi rəha Uhgīn, iətəm kotəhmen e nətəm kəmotəupən motair u rəhan mīn,‡ nərgilah kəmətēi rəkis e negəu e neai.§ Kəni itəmāh nəməhuva o Uhgīn, iətəm otəpanakil nətəmimi mīn rəfin.* Itəmāh nəməhuva motol kətiəh itəmāh narmi nətəmi əhruahru nətəm kīnohmīs rəkis, kəni Uhgīn tīnol ilah kīnotətəuarus mak.†‡

²⁴ Itəmāh nəməhuva o Iesu u, in suaru rəha nənīəskasikīən vi rəha nasiruiən u iətəm Uhgīn təmol kəm tah. Kəni nəməhuva o nira Iesu, iətəm in təmol=pən§ mol itəmāh nəkotasim. Nīrə əha in tətəni pətīgəm natimnati mīn u iətəm kotəuvir motəpirəkis natimnati mīn iətəm nira Epil təməni pətīgəm.*†

²⁵ O natimnati mīn u, autətəu vivi itəmāh, məmə itəmāh onəsotəuhliniən nəmtəhtəmāh o Uhgīn‡ u tətəghati kəm təmāh.§ Kitah kotəhrun məmə nətəmi aupən kəməsotətəligiən e nəghatiən rəha Mosis o nəhgi-pəriən ilah. Kəni nati əpnəpīn məmə in iətəmimi əmə rəha nəhue niftəni, mətəu ilah kəməsotəgim rəkisiən e nalpīniən rəhalah. ? Kəni nəmə tol lanəha, kəni okəhro itah nəmə

† 12:22 Kəl 4:26 ‡ 12:23 Eks 4:22 § 12:23 Nəh 20:12 * 12:23 Jen 18:25; Sam 94:2 † 12:23 Fil 3:12 ‡ 12:23 Suaru kəti mīn o nəuhliniən nəghatiən u, “Uhgīn tīnol ilah kīnotəhruahru agin.”
 § 12:24 Hip 9:19; 10:22; 1Pitə 1:2 * 12:24 Jen 4:10; Hip 11:4
 † 12:24 Nira Epil in təməni pətīgəm məmə Uhgīn otol nalpīniən, mətəu nira Iesu tətəni pətīgəm məmə Uhgīn otəh rəkis nalpīniən.
 ‡ 12:25 Hip 3:12 § 12:25 Hip 1:1

kəsotətəligiən e nəghatiən rəha Uhgın iətəm təmsipən e negəu e neai muva məmə otəhgi-pəri itah? * ?Kitah okotagım rəkis əhro lan lanu?

26 Nian aupən, nəuia Uhgın təmarigrig e niftəni. † Mətəu rəueiü əha, təməni əskasik kəm tah məmə, “Nian kəti mın əha ikın, iəu iəkarigrig mın e nəhue niftəni. Kəni o nian əha, səniəmə nəhue niftəni əmə iəkarigrig lan tarigrig, mətəu neai mın otarigrig.” ‡

27 Nian Uhgın tətəghati məmə, “Nian kəti mın əha ikın,” nıpətın u məmə in otarigrig§ e natimnati rəha nəhue niftəni əmə iətəm in təmol, məmə otoh rəkis ilah. Otoh rəkis lanəha natimnati, məmə natimnati iətəm okəsotəlauəl-əlauəliən, ilah okotatig, kəni inu, natimnati iətəm okotatig itulın.

28 O nati u, təuvır məmə kitah kotəni tagkiu o Uhgın, mətəu-inu kitah kautos negəu rəha Uhgın u, kəruru nəlauəl-əlauəliən lan, kəni ko təsietian nian kəti. * Təuvır məmə kitah kotəfaki kəm in, e noliən iətəm nikin tagiən lan, məmə kitah okotisiai, kəni motəgin mın, †

29 mətəu-inu Uhgın rəhatah, in təhmen e nigəm asoli kəti iətəm tətuvan əhtuv natimnati rəfin. ‡

13

Naunun nəghatiən

1 Təuvır məmə nəkotəkeikei mautol nolkeikeiən kəm təmah mın təhmen e piatəmah mın. *

* 12:25 Hip 2:2,3; 10:29 † 12:26 Eks 19:18 ‡ 12:26 Hag 2:6

§ 12:27 Aes 34:4; 54:10; 1Kor 7:31; Hip 1:11,12; 2Pitə 3:10; 1Jon 2:17 * 12:28 Sam 15:5; Dan 2:44 † 12:28 Mal 2:5; 4:2 ‡ 12:29 Eks 24:17; Dut 4:24; 9:3; Sam 97:3; Aes 33:14; 2Təs 1:7 * 13:1 Rom 12:10

² Sotaluiən e nehian iapispis min nətəm kəutəhuva imatəmah ikin.† ! Nəmə təhro ilah nagelo min! Nətəmimi nəuvein nətəm kəmautol lanu, ilah kəmauteruh vivi nətəmimi, məsotəhruniən məmə ilah nagelo min.‡

³ Sotaluiən e nətəm kəutatig e kaləpus.§ Nikitəmah otatəhti ilah, mətahmə o lah təhmen əmə məmə inu ik min nətətig e kaləpus. Otətəu pəti nahməiən e nikitəmah, itəmah nətəmi min ko nətəm katol tərəh e lah, təhmen əmə məmə inu ik natətəu nahməiən e nipətim aru.

⁴ Pəh nətəmimi rəfin kotisiai natigian rəha marit, məmə in tasim nian rəfin.* Pəh nətəmimi rəfin kotəgin o pet rəhalah min, məsotoliən tamikmik. Uhgın otakil iətəm aluə mine pətan mitə iətəm kətuapili pəti, kəni makil min iərman mine pətan iətəm kətuapili pəti, iərman iətəm tətəpili ilah pətan u səniəmə rəhan pətan, mine pətan iətəm tətəpili ilau iərman u səniəmə rəhan əhruahru iərman.†

⁵ Əhtul=pən isəu o nolkeikeiən rəha məni.‡ Nikim təkeikei magiən əmə o rəham natimnati natos təhmen§ mətəu-inu Uhgın tətəni məmə,

“Ko iəsəpəhiən ik,

məsəhlmanien lam nian kəti.”*

⁶ Kəni tol lanəha kitah kotəhrun əsas, kəni mautəni məmə,

“Iərməniğ in iasiru rəhak,
tol lanəha iəsəginien.

† **13:2** Job 31:32; Mat 25:35; Rom 12:13 ‡ **13:2** Jen 18:1-33

§ **13:3** Mat 25:36; Hip 10:34 * **13:4** Mal 2:15 † **13:4** Dut

22:22 ‡ **13:5** 1Tim 3:3 § **13:5** Fil 4:11; 1Tim 6:6-8 * **13:5**

Dut 31:6,8; Jos 1:5

Oiasəginian e nati kəti iətəm iətəmimi əmə otol kəm iəu.”†

⁷ Nikitəmah otəkeikei matəhti nətəmi asoli min u rəhatəmah‡ nətəm kəmotəupən motəgətun itəmah e nəghatian rəha Uhgın. Otətəlig-to e natimnati təuvir min iətəm təmiet e nəmiəgəhian rəhalah, kəni motəhatətə e İərmənig təhmen əmə e lah. §

⁸ İesu Kristo in tatol əmə lankonu lan, nəniuv, mine rəueiu, kəni otəpanatig əmə lankonu lan, naunun tikə.*

⁹ Sotolian məmə nəgətunian vi pisin pisin min tiuvi rəkis itəmah e suaru əhruahru.† Itəmah otəsəl=pən əmə o Uhgın, iətəm tətəsiru e təmah e nikin agian məmə otol rəhatəmah nətəligian təkəsik.‡ Təsəuvirian məmə kitah okotohtəu=pən nətəuakəmian rəha nauənian, § məmə in otol itah kotəkəsik, mətəu-inu in nipəhriənian, nətəuakəmian əha, ko təsəsiruan e nətəm kautol.

¹⁰ Rəhatah oltə tatig. Mətəu pris min nətəm kautol uək rəhalah əpəha imə e tapolin rəha nəhue niftəni u,* ilah u, kəsəgəhanian e lah məmə okotun† nauənian‡ kəti e oltə u rəhatah. §

¹¹ E nolian rəha pris asoli agin, nian in tohamu rəkis nati miəgəh, kəni matos niran kəni muvən əpəha imə e İkin Tasim Agin İkin, kəni məfən

† **13:6** Sam 118:6,7 ‡ **13:7** Hip 13:17,24; 1Kor 16:16 § **13:7** Hip 6:12 * **13:8** Sam 102:27; Hip 1:12 † **13:9** Efəs 4:14 ‡ **13:9** Kol 2:7 § **13:9** 1Kor 8:8; Hip 9:10 * **13:10** Hip 8:5 † **13:10** 1Kor 9:13; 10:18 ‡ **13:10** Jon 6:48-58 § **13:10** “Nauənian” iətəm katol sakrifais lan e “rəhatah oltə” inu Kristo pisin əmə (Jon 6:48-58). Pris min aupən, ilah kəmotəhrun nunian nəhuvegi nati miəgəh min e sakrifais min nəuvein ilah kautol o nəfənian kəm Uhgın. Mətəu kəsəgəhanian e lah o “nunian” Kristo, nipətin u məmə kəsotosian ohni.

kəm Uhgîn o nafəl rəkisiən təfagə rəha nətəmimi.*
Mətəu wərisig, katiləfətigəm nati miəgəh u əpəha
ihluə ikin e nima tapolin min rəhalah, motuvan
əhtuv.†

12 E noliən əhmen əmə, Iesu təmiet rəkis e taun.‡
kəni ikin əha in təmətəu nahməiən e nīpətin, kəni
mimis ikin əha, məmə niran§ təhrun nafəl rəkisiən
təfagə tərāh rəha nətəmimi, mol ilah kotəhruahru,
motasim, məmə ilah rəha Uhgîn.*

13 Tol lanəha, pəh kitah kotol məmə inu okohiet
ihluə imatah ikin, motol kətiəh kitah min əpəha
ihluə.†‡ Kəni okotəkeikei motəhtul maru məmə
nətəmimi okotol naulisiən kəm tah, təhmen əmə
mə inu, kəmotol lan.§

14 E nəhue niftəni u, rəhatah kəti lahuənu
əhruahru imatah ikin tikə, iətəm otətətig
itulin.* Mətəu kitah kəutəsal maru əhanəh o
rəhatah lahuənu əhruahru iətəm kotəhrun məmə
otəpanuva.†

15 Tol lanəha, e nasiruiən rəha Iesu, pəh kitah
kotəfən sakrifais rəhatah kəm Uhgîn nian rəfin.‡
Sakrifais min u rəhatah, inu, okautəfəri nərgi
Uhgîn nian rəfin, məutəni pətigəm nərgin.§

16 Sotaluiən məmə nautol nol əhruieniən təuvir
mine nətuation e natimnati rəhatəmah kəm nətəmi

* 13:11 Lev 16:15 † 13:11 Eks 29:14; Lev 4:12,21; 9:11; 16:27

‡ 13:12 Jon 19:17 § 13:12 Rom 3:25 * 13:12 Efəs 5:26

† 13:13 Luk 9:23 ‡ 13:13 Nipəti nati u məmə, pəh kotəpəh
nitəu-pəniən noliən rəha sakrifais rəha nətəm Isrel məmə kitah
kotəhruahru e nəhmti Uhgîn, kəni pəh kəhuvən o Iesu motəhatətə
lan motəhatətə məmə nimisiən rəhan in sakrifais iətəm tatol itah
kotəhruahru e nəhmti Uhgîn. § 13:13 Hip 11:26 * 13:14 Hip
12:27 † 13:14 Fil 3:20; Hip 11:10; 12:22 ‡ 13:15 1Pitə 2:5

§ 13:15 Sam 50:2-15; Hos 14:2; Aes 57:19

min u rəhalah nati kəti tikə,* mətəu-inu in min təhmen e sakrifais† iətəm niki Uhgīn tagiən ohni.‡

17 Otol nəuia nətəmi asoli min e niməfaki,§ kəni motatig ahgəl ilah. Ilah u, kəutəsal vivi o nəmiəgəhiən rəhatəmah,* məsotəmeigian, mətəu-inu ilah kotəhrun məmə okotəkeikei motəni=pən kəm Uhgīn məmə ilah kəmotol uək u, təhro lanu lan. Itəmah nəkotəkeikei motol nikilah tagiən o uək u. Nəmə itəmah nautol nikilah təsagiənian ohni, nolian u ko təsasiru aginian e təmah.

18 Otəfaki o timah,† mətəu-inu iəkotəhrun əsas məmə rəhatimah nolian in təhruahru əmə,‡ kəni iəkotolkeikei agin məmə nian rəfin itimah iautol nolian təuvir əmə.

19 Iəu iəkolkeikei pik məmə itəmah onəkotəkeikei motətapuəh o Uhgīn, məmə iəu iəkəhrun nitəlig=pa uəhai minian əmə o təmah.

20 Iətəfaki min o təmah min məmə, Uhgīn otasiru e təmah. Uhgīn u, in nəukəti nəməlinuiən.§ Kəni in təmol rəhatah Iərməniḡ Iesu təmiəgəh min e nimisiən,* mətəu-inu niran təmaiu o nolian nəniəskasikiən itulin† in tətətig mətəmiəgəh.‡ Iesu əha, in iətəmi təuvir mapirəkis o neh viviən sipsip min rəhan.§ Iətəfaki məmə Uhgīn u,

21 in otəfinə natimnati təuvir min rəfin kəm təmah, iətəm otol itəmah nəkotəhmen o nolian nati iətəm in tolkeikei. Kəni iətəfaki məmə, Uhgīn otol

* 13:16 Rom 12:13 † 13:16 Fil 4:18 ‡ 13:16 Sam 50:21-15; Hos 14:2 § 13:17 Hip 13:7,24 * 13:17 Aes 62:6; Uək 20:28 † 13:18 1Təs 5:25 ‡ 13:18 Uək 23:1 § 13:20 Rom 15:33 * 13:20 Uək 2:24 † 13:20 Jen 17:7,13,19; Aes 55:3; 61:8; Esik 37:26; Mat 26:28 ‡ 13:20 Hip 9:20 § 13:20 Jon 10:11

uək e nəmiəgəhiən rəhatah kətiəh kətiəh,* kəni e nasiruiən rəha Iesu Krīsto, in otol rəhatah nolien təuvir vivi, kəni nikin otagiən pik ohni. Kəni pəh kotəfəri nərgi Krīsto ilis nian rəfin, matuvən matuvən naunun tikə. Əuəh.†

²² Piak min mine nəuvirik min. Nauəuə u rəhak təsəfəməh pikiən. Mətəu iəkətapuəh əskasik o təmah məmə, otol-to rəhatəmah nətəligiən təfəməh min məmə nəkotətəlig e rəhak nəghatiən min iətəm otəfəri nətəligiən rəhatəmah.

²³ Iəkolkeikei məmə onəkotəhrun məmə piatah u Timoti, ilah kəmotiləfətiğəm e kaləpus. Nəmə in otuva uəhai əmə, kəni itimlau min, iəkiauvnə.

²⁴ Itəmah otəni təuvir kəm nətəmi asoli min rəhatəmah, mine nəfaki min u imatəmah ikin. Nətəm Itali kotəni təuvir kəm təmah.

²⁵ Pəh Uhgīn otəfinə rəhan nəuviriən kəm təmah rəfin. Əuəh.

* 13:21 Fil 2:13 † 13:21 Rom 11:36

Nauəuə Asim Rəha Uhg̃in Nəmtət̃iən Vi
The New Testament in the Whitesands language of
Tanna Island, Vanuatu
Niutesteman long Nərak, lanwis blong Whitesands
Tanna, Vanuatu

Copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Whitesands

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

913a182a-255f-5344-b6b0-0294ba221e87